

NOVEX-Gebied

REGIO GRONINGEN-ASSEN MAAKT TEMPO

20 mei 2025

Versie 1.0

De Regio Groningen-Assen is aangewezen als een van de zestien NOVEX-gebieden in Nederland. De regio en het Rijk werken in het programma samen aan een gebiedsgerichte regie op ruimtelijke opgaven. De RGA pakt deze uitdaging voortvarend op.

- In 2023 is het Ontwikkelperspectief opgeleverd.
- In 2024 werd de aanzet gegeven tot het opstellen van een Uitvoeringsagenda.
- In juni 2025 ligt de onderhavige 1.0-versie van de Uitvoeringsagenda ter vaststelling voor.
- In het BO-MIRT najaar 2025 worden concrete uitvoerings- en investeringsafspraken gemaakt op basis van deze Uitvoeringsagenda.

Ministerie van Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening

Colofon

Dit document is opgesteld door Urhahn | stedenbouw & strategie

In samenwerking met PAU, EstHeticon en CE Delft

In opdracht van Regio Groningen-Assen

Regionale uitvoerings- en investeringsagenda

NOVEX-Gebied Regio Groningen-Assen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. De motor van het Noorden	9
3. Het Ontwikkelperspectief: ambities voor de regio	13
4. Stand van zaken hoofdopgaven	19
5. Bovenregionale structuuropgaven en programma's	27
6. Regionale structuuropgaven	31
7. Deelgebieden en integrale gebiedsopgaven	39
8. Opmaat naar uitvoeringsafspraken	51
9. Bijlage: eerste aanzet concrete uitvoeringsafspraken	57

1.

Inleiding

Aanleiding

Het Rijk herneemt de regie op de inrichting en ordening van de fysieke leefomgeving van Nederland. Om nationale belangen op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, energie en groen te behartigen is deze regie noodzakelijk. De nationale belangen, ruimtelijke uitdagingen en beleidskeuzes zijn opgenomen in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Deze visie wordt in 2026 uitgewerkt en vervangen door de Nota Ruimte, waarin de langetermijnvisie voor Nederland wordt vastgelegd. Parallel aan dit traject is ook het programma NOVEX gestart.

Doel van de agenda

De Regio Groningen-Assen (RGA) is aangewezen als NOVEX-gebied en is daarmee een van de zestien sleutelregio's waarin Rijk en regio samenwerken aan integrale oplossingen voor urgente ruimtelijke opgaven. Met het Ontwikkelperspectief NOVEX Regio Groningen-Assen is in 2023 een eerste formele stap gezet in de NOVEX-samenwerking tussen Rijk, provincies en gemeenten binnen de Regio Groningen-Assen. Het Ontwikkelperspectief beschrijft de belangrijkste strategische opgaven en ontwikkelprincipes. Het ontwikkelperspectief is vervolgens uitgewerkt in een Aanzet voor een Uitvoeringsagenda die is besproken in het BO MIRT 2024. Beide documenten vormen de basis van een Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda. In deze agenda worden de strategische keuzes, uitvoerings- en investeringsafspraken vastgelegd tussen Rijk en Regio. Deze Uitvoeringsagenda inclusief concrete afspraken wordt in het BO-MIRT 2025 vastgelegd. Daarbij gaat het om afspraken die betrekking hebben op opgaven op het regionale schaalniveau en nadrukkelijk niet op opgaven die om een nationale beleidsaanpak vragen. De agenda bevat ook geen nieuw beleid: het bestaat

parallel aan het beleid van provincies en gemeenten en heeft tot doel de regionale opgaven doeltreffend aan te pakken. De agenda is geen statisch document, maar wordt periodiek aangevuld of aangescherpt met nieuwe afspraken. Zo kan deze agenda in de toekomst blijven inspelen op actuele ontwikkelingen. Het is daarbij van belang om de langetermijnvisie niet uit het oog te verliezen. Deze agenda heeft als doel om te inspireren, partijen te enthousiasmeren, uitvoering te versnellen en om met passende initiatieven en investerings- en uitvoeringsafspraken te komen.

Het nu voorliggende document is een eerste versie van de Uitvoeringsagenda, nog zonder de uitvoerings- en investeringsafspraken. Na het BO Leefomgeving worden deze toegevoegd aan dit document. Wel zijn in dit document thema's benoemd waarover betrokken partijen afspraken willen maken.

Betrokken partijen

Bij de totstandkoming van deze eerste versie van de Uitvoeringsagenda zijn de volgende partijen betrokken:

- De Regio Groningen-Assen
- Het Rijk, waaronder het Ministerie van VRO
- De provincies Groningen en Drenthe
- De gemeentes Assen, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Noordenveld, Tynaarlo, en Westerkwartier
- De waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's

Interactief proces

Om de inhoud van deze beleidstrajecten goed op elkaar te laten aansluiten op de afspraken in deze Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda zijn alle partijen intensief betrokken. Middels een interactief proces met

interviews en atelierdagen is inhoudelijke afstemming gewaarborgd en blijft men van elkaar op de hoogte van actuele ontwikkelingen.

Relatie met ander beleid

De Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda staat niet op zichzelf. Zoals aangegeven bouwt deze agenda voort op de strategische opgaven en ontwikkelprincipes uit het Ontwikkelperspectief. Tegelijkertijd lopen er vele andere beleidstrajecten op zowel gemeentelijk, regionaal, provinciaal als nationaal niveau. De ambities, opgaven en beleidskeuzes die hierin worden opgenomen houden verband met de afspraken die in deze agenda worden beschreven.

Leeswijzer

De Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 beschrijft de potentie van de regio: waarin onderscheidt dit NOVEX gebied zich van andere gebieden en hoe kan het een bijdrage leveren aan de nationale ambities in het fysieke domein?

In hoofdstuk 3 is samenvattend de inhoud van het Ontwikkelperspectief opgenomen, met de belangrijkste ambities op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, energie en landschap. De strategische opgaven uit het Ontwikkelperspectief vormen hiervoor het vertrekpunt, maar zijnaangescherpt, aangevuld en geactualiseerd met ambities uit andere beleidstrajecten en op basis van de ateliersessies met de betrokken partijen.

Hoofdstuk 4 bevat een nadere uitwerking van de hoofdpogaven: ruimte voor wonen en werken. Voor wonen gaan we in op de voortgang in productie ten opzichte

van de opgave uit de Woondeal en de geambieerde ca. 36.000 woningen voor 2040. Ook geeft dit hoofdstuk een beeld van focusgebieden waarin een groot deel van de woningbouwopgave landt. Met betrekking tot werken bevat dit hoofdstuk een eerste indicatie van waar de ca. 28.000 banen naar verwachting landen en hoe de plancapaciteit van kantoren en bedrijventerreinen zich verhoudt tot de verwachte (beleidsarme) vraag. Op dit onderwerp moet nog nader onderzoek plaatsvinden.

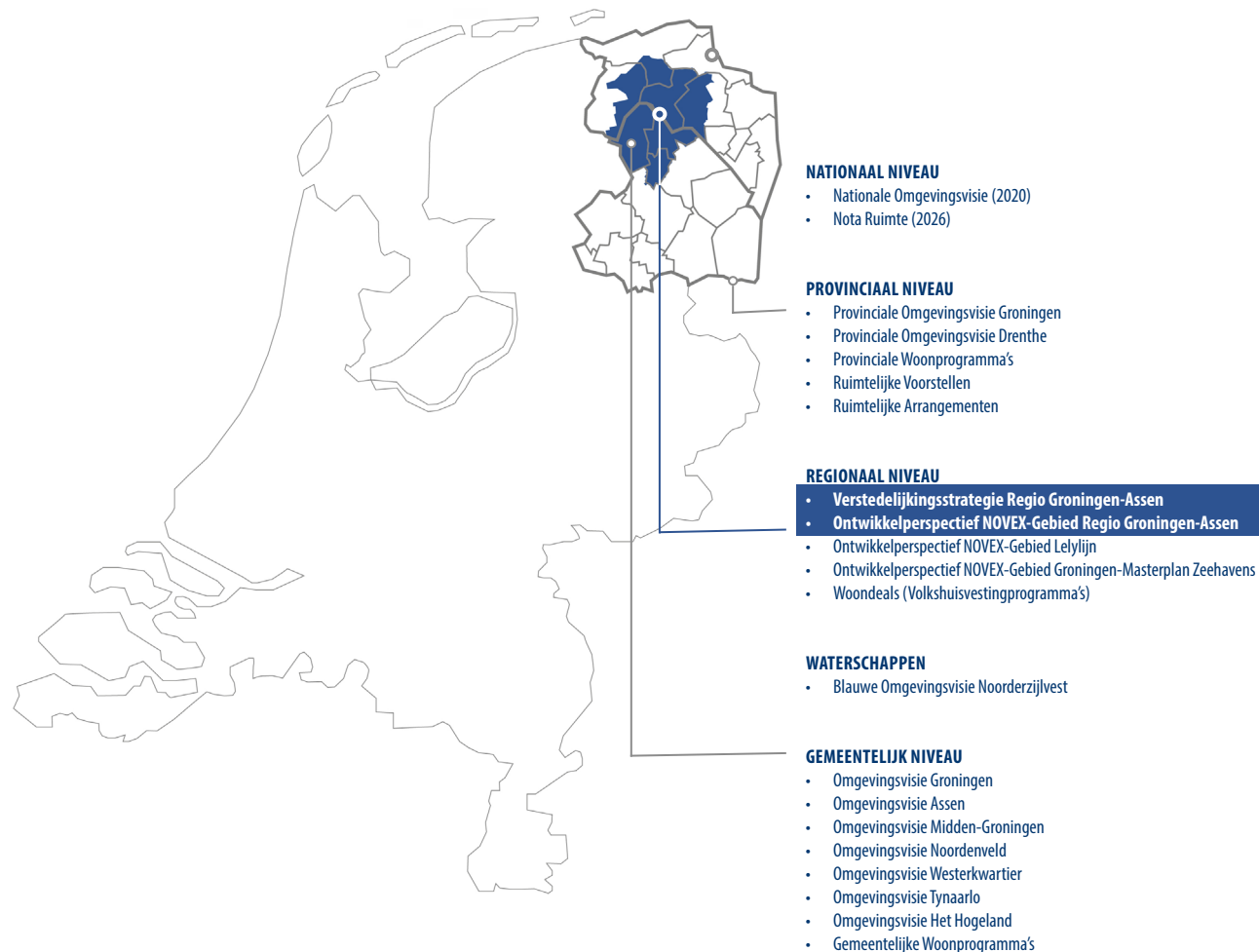
In hoofdstuk 5 gaan we in op de bovenregionale structuuropgaven. Dit zijn opgaven die een grote impact hebben op de regio, maar die buiten de scope van deze Uitvoerings- en Investeringsagenda vallen. Afspraken die op deze opgaven betrekking hebben worden opgenomen in beleid dat aansluiten bij andere NOVEX-gebieden of beleidstrajecten.

Er is een aantal structuuropgaven die op regionaal schaalniveau spelen en belangrijk, vaak randvoorwaardelijk, zijn voor het realiseren van de hoofdopgaven. Het zijn de opgaven die niet slechts aan één integrale gebiedsopgave te koppelen zijn. Deze komen in hoofdstuk 6 aan bod.

In hoofdstuk 7 beschrijven we deelgebieden in de regio waarin opgaven op verschillende thema's samenkomen. Per deelgebied beschrijven we de hoofdopgaven én de regionale structuuropgaven die hierbij van belang zijn.

Op basis van alle verschillende opgaven die zijn besproken worden in hoofdstuk 8 uitvoeringsafspraken op hoofdlijnen besproken. Dit zijn thema's die verder worden uitgewerkt en geconcretiseerd richting het BO MIRT van het najaar.

Aanvullend op deze uitvoeringsafspraken zullen dan ook investeringsafspraken worden gemaakt die zullen worden aangevuld in hoofdstuk 9.

Figuur 1. Overzicht van relevante beleidstrajecten.

2.

De motor van het Noorden

Wat heeft de regio te bieden?

De Regio Groningen-Assen (RGA) doet ertoe. Onze steden en gemeenten vormen samen het belangrijkste kerngebied van het Noorden. We zijn ambitieus: we willen nog gezonder en sterker worden. De Regio Groningen-Assen kiest dan ook voor groei.

Wat is de RGA?

Sociaal en economisch is de Regio Groningen-Assen een logisch samenhangend geheel van wonen, werken en goede voorzieningen. Het gebied telt 550.000 inwoners en 260.000 arbeidsplaatsen. Hiermee is het de economische motor van Noord-Nederland met een gevarieerd innovatief bedrijfsleven. En er is sprake van een concentratie van diensten en voorzieningen: zorg, onderwijs, sport en leisure. Groningen is naast een studentenstad, ook een bruisende stad in cultureel en sociaal-economisch opzicht. Assen is misschien wel de groenste stad van Nederland. Hier is het begrip 'ontspannen stedelijkheid' geboren, en dit gevoel wordt gekoesterd. De Regio Groningen-Assen is overigens veel meer dan de twee steden; zij strekt zich uit over een groot landelijk gebied met sterke dorpen en waardevolle, karakteristieke landschappen.

Investeren in het Noorden

Investeren in de Regio Groningen-Assen draagt bij aan de verdere ontwikkeling van Noord-Nederland. Deze regio heeft bewezen uitvoeringskracht. We hebben onze zaakjes goed voor elkaar en zijn ambitieus. De RGA is de trekker van het Noorden en we willen bijdragen aan nationale opgaven.

Slagkracht door samenwerking

In de RGA worden uitdagingen grensoverschrijdend en grensverleggend opgepakt. Letterlijk. In het gebied is al dertig jaar sprake van een unieke bestuurlijke samenwerking. De provinciale overheden van Groningen en Drenthe werken hierin succesvol samen met zeven gemeenten: Assen, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier. Samen maken we plannen, realiseren we projecten en hebben we doorzettingskracht.

Een regio die het anders doet

Onze regio is dus anders! Wij onderscheiden ons ook door consequent te kiezen voor kwaliteit. Dat geldt zeker voor de wijze waarop we willen groeien. Groei in onze regio is vooral nodig om voldoende huisvesting te bieden en voorzieningen overeind te houden en uit te breiden.

We koesteren ons landschap en groen en zijn trots op onze identiteit. De RGA maakt de strategische keuze om te investeren in de bestaande steden - het principe van de compacte stad - met synergie naar de landelijke kernen en het platteland. Kernen krijgen hier de gelegenheid om autonoom te groeien. Verstedelijking moet passen bij onze schaal.

We bouwen er een stad als Assen bij

De Regio Groningen-Assen is een van de door de Rijksoverheid aangewezen NOVEX-gebieden. In dat kader zijn inmiddels afspraken gemaakt voor de bouw van ca. 36.000 woningen tot 2040. Voor ons gebied is de impact daarvan fors. Het gaat concreet om het toevoegen van een stad als Assen. Daarnaast wordt in dezelfde periode gestreefd naar 28.000 nieuwe banen. Ook dat vergt veel ruimte en inzet.

Voortvarende verstedelijking

Dat er in dit NOVEX-gebied voortvarend woningbouw mogelijk is, bewijzen we aan de randen van de stad Groningen. Met het Rijk is onlangs een akkoord gesloten over de ontwikkeling van de 'Westflank'. Hier komen 11.000 nieuwe woningen. Om dit mogelijk te maken, wordt gezamenlijk 175 miljoen euro geïnvesteerd in infrastructuur. Groningen krijgt goed ontsloten nieuwe woonwijken, dankzij een fijnmazig netwerk aan openbaar vervoer, fiets- en voetpaden als alternatief voor de auto. De auto staat ook niet langer meer centraal in de manier waarop Groningen de openbare ruimte inricht. Wij noemen dit het concept van 'de doorwaadbare stad'.

Woningbouw op onze wijze

De RGA werkt op geheel eigen wijze aan het realiseren van de NOVEX-ambities. Naast de Westflank heeft de RGA nog verschillende 'eigenwijze' bouwplannen op stapel staan die daarvan getuigen, zoals:

- In Roden en Leek wordt gewerkt aan een bouwplan dat een gemeente- en provinciegrens overschrijdt. En dat is nu precies de kracht van de RGA; wij gaan creatief om met strakke regelgeving en papieren hindernissen.
- In de RGA geldt het principe inbreiding voor uitbreiding. Bij uitbreiding geldt dat we landelijke gebieden willen inrichten op een wijze waarop natuur en agrarisch gebruik wél samengaan en waar woningbouw mogelijk is. Daarvoor werken wij onder meer aan nieuwe woonconcepten voor het boeren erf. Andere gebieden kunnen daar weer van leren.
- Het bouwen van nieuwe woonwijken vergt forse investeringen in infrastructuur. We transformeren ook gebieden naar wonen. In Assen wordt in het Havenkwartier een verouderd bedrijventerrein omgezet in een aantrekkelijke woonwijk direct naast het station.

De RGA heeft veel te bieden: ruimte, kwaliteit en de wil om te groeien op een manier die past bij onze identiteit. We gaan voortvarend aan de slag om onze ambities waar te maken, door nu concrete afspraken te maken over de randvoorwaarden die ontwikkeling mogelijk maken.

Alle kernen tellen mee

Zoals aangegeven is de RGA meer dan de twee steden Groningen en Assen. Sterker nog, de kleine en middelgrote dorpen spelen een cruciale rol om de ambities op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, energie en landschap te kunnen verwezenlijken. Op regionaal schaalniveau leveren deze dorpen een grote bijdrage aan een gevarieerd aanbod aan woonmilieus en typen werkgelegenheid. Een kwaliteit die gekoesterd wordt bij de verdere groei van de regio. Ook kunnen lokale ingrepen in en rondom de dorpen in mobiliteits-, landschaps-, of energienetwerken grote impact hebben op de regio als geheel. Als regio erkennen wij deze verhoudingen, en door intensief samen te werken benutten wij de potentie van alle kernen.

3.

Het Ontwikkelperspectief Ambities voor de regio

Voortbouwen op het ontwikkelperspectief

In het Ontwikkelperspectief is een koers uitgezet voor de ruimtelijke ontwikkeling van de regio tot 2040, waarbij belangrijke opgaven en ambities zijn bepaald. Het perspectief verbindt de grote thematische opgaven, zoals woningbouw, energietransitie, mobiliteit, economie en groen – tot één gezamenlijke ambitie: het realiseren van een complete, coöperatieve en complementaire regio. Compleet, coöperatief en complementair zijn de kernwaarden voor de regio. Compleet betekent dat de regio inzet op een integrale aanpak waarin wonen, werken, mobiliteit, energie en groen met elkaar verbonden zijn. Coöperatief verwijst naar de hechte samenwerking tussen steden en dorpen, waarin ieders bijdrage telt en de hele regio – en zelfs Noord-Nederland – profiteert. Complementair houdt in dat verschillen in landschap, schaal en karakter juist benut worden om opgaven op maat en in samenhang aan te pakken.

In dit document wordt in plaats van 'groen' van 'kwaliteit van de leefomgeving' gesproken. De ambities op het gebied van mobiliteit, energie en kwaliteit van de leefomgeving worden hier structuuropgaven genoemd. Wonen en werken zijn de 'hoofdoggaven'.

Ambities WONEN

- De juiste woning op de juiste plek: tijdig bouwen naar behoefte.
- Sleutelprojecten als aanjagers van een kwaliteitsimpuls.
- Kleine projecten als kwaliteitsimpuls voor bestaand stedelijk gebied.
- Potentie knooppuntontwikkeling benutten.
- Vernieuwing naoorlogse woonwijken.
- Afmaken uitleglocaties en aansluiten op en monitoren van de vraag naar ruim, suburbaan wonen.
- Natuur- en klimaatinclusieve woningbouw.
- Een robuust water- en bodemsysteem als randvoorwaarde voor woningbouw.

Ambities WERKEN

- Stedelijk gebied versterken als banenmotor.
- Gemengde woon-werkmilieus ontwikkelen.
- Toekomstbestendig maken bedrijventerreinen.
- Intensiveren en beter benutten van bestaande bedrijventerreinen.
- Strategisch sturen op ruimte voor bedrijvigheid met grote kavels en/of hogere milieucontour.
- Uitbouwen van de polycentrische structuur als lokale sterkte.
- Ontwikkeling duurzaam stadslogistiek systeem met emissievrije stadscentra.
- Een robuust water- en bodemsysteem als randvoorwaarde voor woningbouw.
- Ruimte bieden aan bedrijven op nieuwe bedrijventerreinen (o.a. vervangende ruimte voor transformatielocaties).

Ambities MOBILITEIT

- Ontwikkelen in bestaand stedelijk gebied en bij OV-knooppunten om duurzame mobiliteit aantrekkelijk te maken.
- (Regionale) schaalsprong in het OV.
- Meer en verder fietsen en ruimte voor lopen.
- Inzetten op verschillende types hubs, keten- en deelmobiliteit en stadslogistiek.
- Hoofdstructuur op orde.
- Inzet op slimme mobiliteit.

Ambities Groen

- De groene contramal met landschappelijke parels.
- Een robuust blauw raamwerk.
- Met nieuwe ecologische verbindingen bouwen aan samenhangend systeem.
- Landschappelijke verbindingen van stad en dorp naar natuur nabij & buitenpoorten.
- Duurzaam cultuurlandschap voor voedsel en drinkwater.
- Voldoen aan de NNN- en Natura 2000 opgaven en kaderrichtlijn water

Ambities ENERGIE

- Verstedelijking en verduurzaming combineren.
- Strategisch sturen op het netwerk en belangrijke knooppunten met het doel om de energiebeschikbaarheid te vergroten in het midden- en laagspanningsnet.
- Slimme keuzes energiesysteem op basis van ruimtelijke eigenschappen.
- Energie vroegtijdig meenemen in ruimtelijke plannen.

Hoofdopgaven

- Ruimte voor wonen: ca. 36.000 nieuwe woningen tot 2040 (volgend uit het Ontwikkelperspectief), waarvan 25.600 in de periode 2022-2030, zoals benoemd in de Woondeal.
- Ruimte voor werken: tussen 2020 en 2040 accommoderen van ca. 28.000 extra banen.

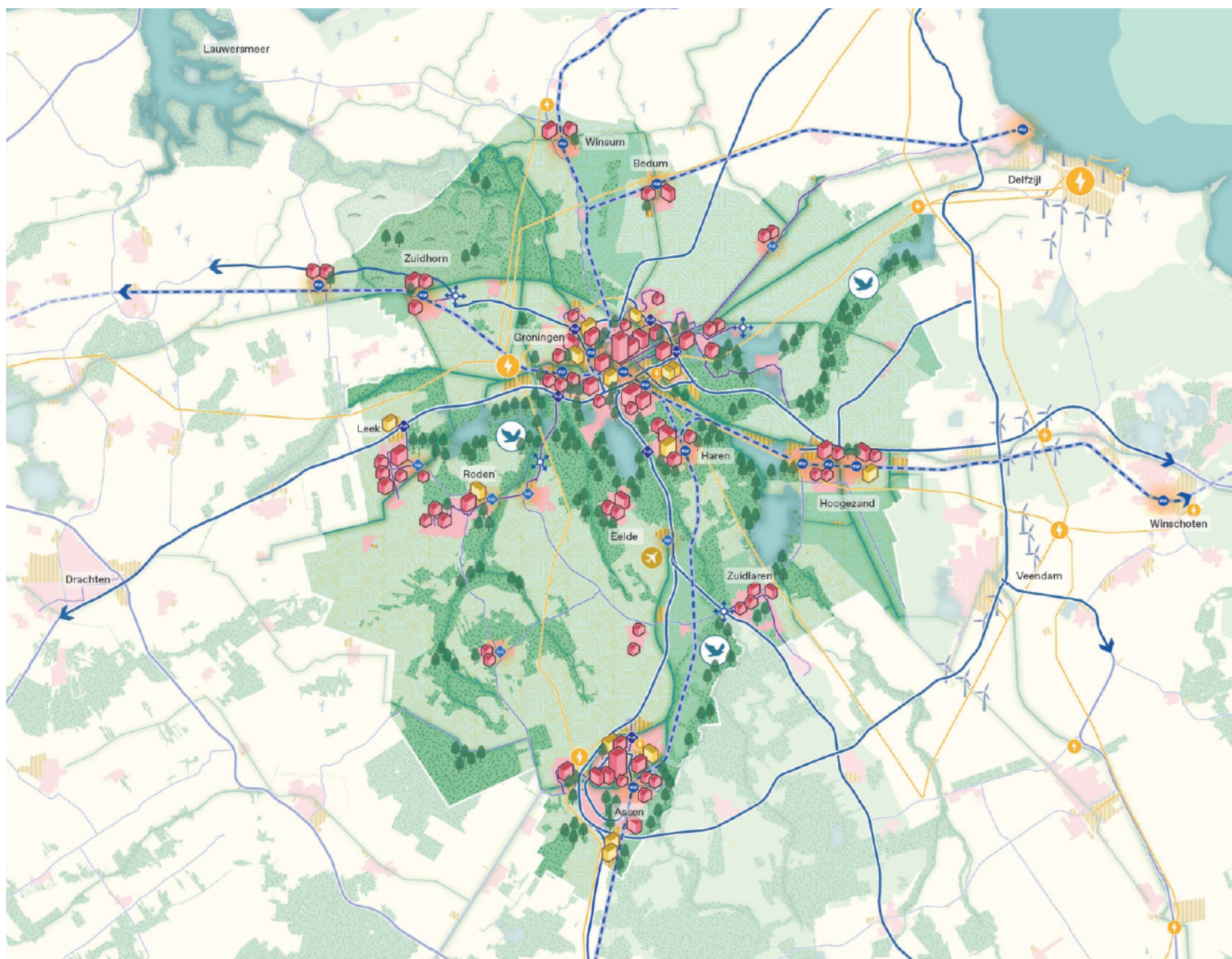
Structuuropgaven

- Ruimte voor mobiliteit: het verstevigen van duurzame mobiliteit in combinatie met een goede bereikbaarheid van voorzieningen.
- Ruimte voor energie: de transitie naar een duurzame energievoorziening is relevant voor onder andere verstedelijking en mobiliteit. Dat vraagt om netcapaciteit, opslag en duurzame opwekking.
- Ruimte voor 'groen' als integraal onderdeel van verstedelijking. De groei in de regio zorgt voor extra druk op natuurlijke systemen. De ecologische kwaliteit moet meegroeien met de ruimtelijke ontwikkeling, met aandacht voor goede verbindingen en bereikbaarheid van het landschap.

Zeven ontwikkelprincipes vormen de inhoudelijke ruggengraat van het perspectief en sturen - in samenhang - op ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke meerwaarde:

1. Versterken van het bestaand verstedelijkt gebied
2. Vergroten van de agglomeratiekracht van de regio
3. Stimuleren van polycentrische ontwikkeling
4. Zorgen voor mobiliteit in balans
5. Proportioneel en passend ontwikkelen
6. Nieuwbouw als hefboom voor herstructurering
7. Samenwerken aan een duurzame regio

Het ontwikkelperspectief is geen eindpunt, maar een startpunt. Het markeert het 'waarom en wat' van de ruimtelijke koers. Nu is het moment gekomen om samen invulling te geven aan het 'hoe en wanneer'. In dit vervolgdokument – de Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda – bouwen we voort op de ambities en ontwikkelprincipes uit het Ontwikkelperspectief. We identificeren de concrete opgaven die we in de regio willen en moeten aanpakken om de transities daadwerkelijk te realiseren. We brengen in beeld welke integrale opgaven in samenhang opgepakt moeten worden om de regio als geheel te versterken – sociaal, economisch en ecologisch. Daarbij gaat het niet alleen om richting geven, maar ook om heldere afspraken over uitvoering en investeringen. Welke projecten en programma's zijn nodig? Wat is de volgorde en fasering? Wie doet wat, en met welke middelen? Dat is onderwerp van de Uitvoerings- en Investeringsagenda die eind 2025 gereed is en waar we nu naartoe werken. Hiermee wordt de stap gemaakt van visie naar praktijk. Zo werken Rijk en Regio samen aan een toekomstbestendige Regio Groningen-Assen, waarin brede welvaart voor iedereen het uitgangspunt is. Dit document, de aanzet tot de Uitvoeringsagenda, geeft richting aan de thema's waarop de regio afspraken wilt maken in het BO MIRT in het najaar van 2025.

Figuur 2. Regiobeeld 2040, uit het Ontwikkelperspectief (2023).

4.

Stand van zaken hoofddopgaven

De Regio Groningen-Assen is volop in ontwikkeling. In de afgelopen jaren is er veel gebeurd met betrekking tot de hoofdogaven wonen en werken. Een deel van de ca. 36.000 woningen en 28.000 banen is al gerealiseerd. Alvorens we ingaan op opgaven waarover afspraken moeten worden gemaakt, gaan we daarom kort in op waar we nu staan. Zijn we op koers om de ambities uit de Woondeal en het Ontwikkelperspectief waar te maken? Welk type werkgelegenheid komt er naar verwachting bij in de regio en in welke gebieden komen de extra banen terecht?

Hoofdogave wonen

In het Ontwikkelperspectief is de opgave benoemd om ca. 36 duizend woningen te realiseren in de periode 2020-2040. Dit past binnen de afspraken uit de Woondeal, die spreekt van een woningbouwopgave van 25.600 extra woningen tussen 2022-2030. Tot 2030 realiseert de regio de kwantitatieve opgave uit de Woondeal. Voor de periode na 2030 heeft de regio voldoende locaties op het oog om de woonopgave van ca. 36 duizend woningen te realiseren. De regio ziet kansen om mogelijk nog een groter aantal woningen te realiseren, omdat op verschillende plekken aanvullende ambities zijn. Ontwikkelingen moeten kwalitatief aansluiten op de woonambities, zoals gedefinieerd in het Ontwikkelperspectief. De opgave betreft verschillende typen ontwikkellocaties, waaronder uitleglocaties, herstructureringslocaties en kleinschalige inbreiding.

De woningaantallen in de kaart van 2022-2040 zijn per deelgebied als opgave gedefinieerd (op basis van het Ontwikkelperspectief, ABF-lijsten en actuele beleidsstukken). In de periode 2022-2025 heeft ook al realisatie

plaatsgevonden (bron: CBS, afgerond op 50 woningen). De resterende opgave is hiermee in beeld gebracht.

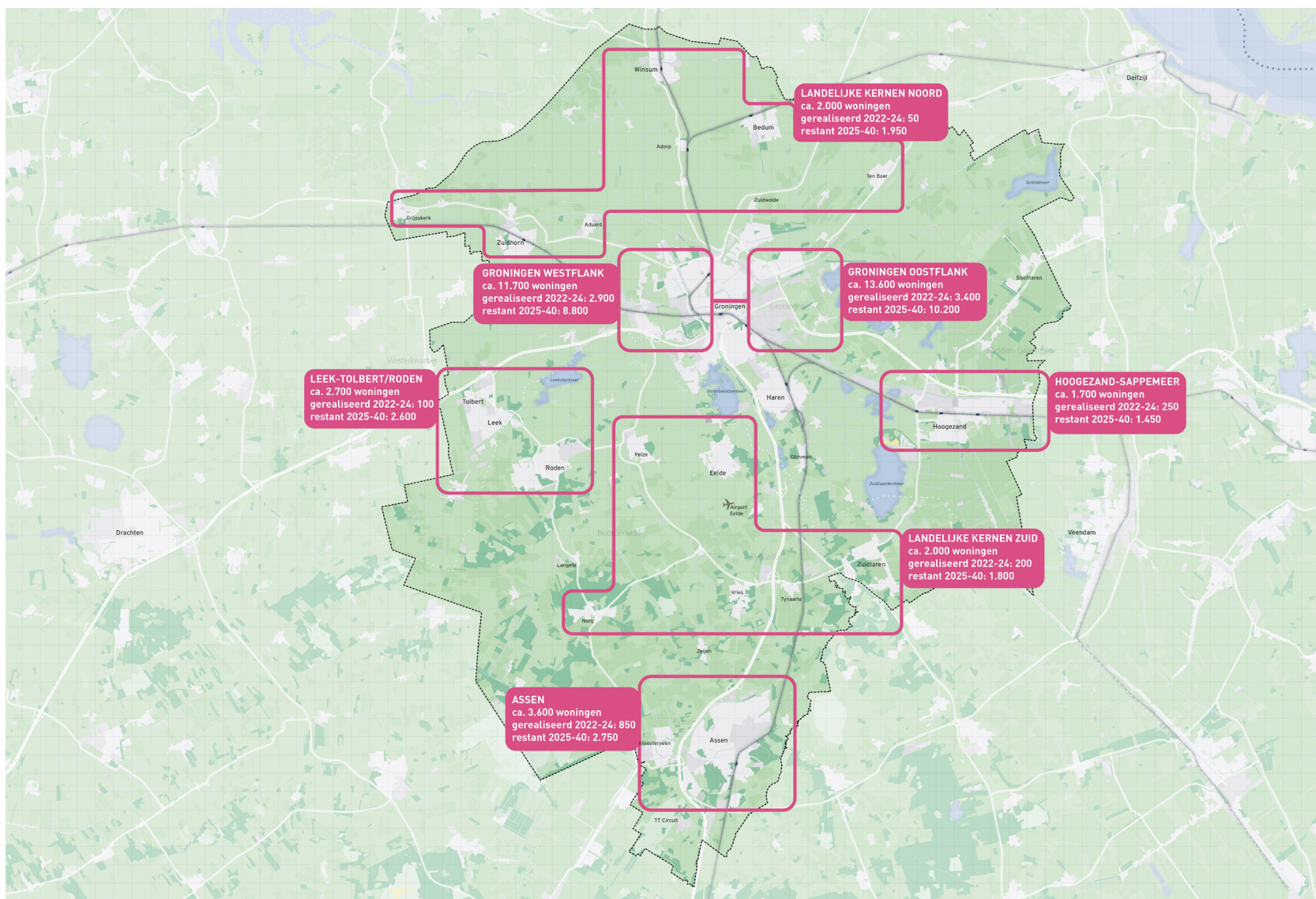
Verdeling opgave wonen per deelgebied

Op basis van de (jaarlijks te actualiseren) ABF-lijsten voor woningbouw blijkt dat voor de periode 2025-2040 voor ca. 40.800 woningen aan locaties in beeld zijn. Dit zijn harde en zachte plannen samen. Hiermee wordt gestuurd op een robuuste capaciteit van ca. 144% van de huidige opgave 2025-2040 in verband met stuurbaarheid van planning en plannen (landelijke afspraak: minimaal 130%).

De deelgebieden gezamenlijk leveren minimaal 36.000 woningen op. De regio heeft voldoende locaties op het oog om de woonopgave in de toekomst te kunnen realiseren. Maar om tijdig te ontwikkelen, is het van belang dat alle randvoorwaarden op orde zijn. Voor deze woonopgave focussen we op randvoorwaarden wat betreft mobiliteit, energie en groen (inclusief water en landschap). Daarbij hebben Rijk en regio elkaar nodig in integrale gebiedsopgaven. Er zijn ook andere (onderliggende) randvoorwaarden van belang om de hoofdogaven volledig te kunnen realiseren. Denk hierbij aan procesmatige randvoorwaarden als voldoende personele capaciteit, vergunningen en samenwerking. Het belang hiervan mag niet worden onderschat.

Naast investeren gaat het ook om zeggenschap. Gebiedsontwikkeling voor woningbouw in de RGA leidt in veel gevallen tot een publieke onrendabele top op de grondexploitaties en een gebrek aan dekking voor publieke investeringen in de bovenplanse (systeem)opgaven. Hiervan betreft een belangrijk deel de mobiliteitsopgaven. Voor de regio geldt dat de gemiddelde woningwaarde lager is dan

in andere regio's in Nederland, waarmee de onrendabele top hoger is dan gemiddeld (onderzoek Estheticon 2021, review Rebelgroup 2021). Rijk en regio werken hierin samen aan financiering door voor de gebiedsopgaven het beschikbare instrumentarium in te zetten. Voorbeelden hiervan zijn de Woningbouw Impulsregeling (WBI), de regeling Woningbouw op Korte Termijn (WoKT) en het gebiedsbudget grootschalige woningbouwgebieden.

Figuur 3. Opgave wonen, geclusterd naar de deelgebieden.

Ook in de bestaande binnensteden liggen opgaven, zoals in Groningen, Assen en Hoogezand/Sappenmeer, o.a. met betrekking tot leefbaarheid, sociaaleconomische problematiek en verdichting. Als blijkt dat de opgaven vragen om een aanpak die verder rijkt dan van de gemeenten zelf, kunnen nog deelgebieden worden toegevoegd.

Hoofdpogave werken

Typen locaties

De werkgelegenheid kent een bijbehorende ruimtevrage die deels in de bestaande stad terecht zal komen en deels op nieuw te ontwikkelen locaties zal moeten landen. Er zijn vier typen hoofdlocaties te onderscheiden waar het leeuwendeel van de opgave een plek zal krijgen: nieuwe bedrijventerreinen, bestaande bedrijventerreinen, locaties voor stedelijke economie (gemixte milieus, kantorenmilieus, ov-knooppunten) en de bestaande stad (locaties waar wonen ook een belangrijke functie is).

Nieuwe en bestaande bedrijventerreinen

Een deel van de beoogde ca. 28.000 arbeidsplaatsen kan gerealiseerd worden op de geprognoseerde bedrijventerreinen (ca. 30-40%). De regio stemt het aanbod af en monitort dit op basis van de beleidsarme behoeftebepaling (STEC, 2023). Transformeren en toekomstbestendig maken van bestaande terreinen is onderdeel van de opgave, net als het realiseren van de frictievoorraad die nodig is voor transformatie. We willen samen optrekken met het Rijk in het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen en het toewerken naar toekomstbestendige terreinen. Hiertoef willen we een integrale aanpak toekomstbestendige bedrijventerreinen opzetten. Daarbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. lokaal - per bedrijventerrein - met de bedrijven(vereniging) prioriteiten bepalen en plannen maken;
2. centraal - op het niveau van de beide provincies - de uitvoering van de lokale plannen faciliteren, door het 'regelen' van kennis en middelen;

3. kennis bij bestaande organisaties - zoals bijv. Groningen Werkt Slim - benutten en betrekken, waarbij uitdrukkelijk ook wordt bedoeld op collegiale uitwisseling tussen provincies en gemeenten.

Zowel voor extra ruimte op de (nieuwe) bedrijventerreinen als voor banen in het stedelijk gebied is - naast de bekende geplande bedrijventerreinen - optioneel zoekgebied nodig en ook in beeld. Deels hangt dit samen met de manier waarop de regionale werkgelegenheid zich ontwikkelt. De gebiedsontwikkeling voor werken, het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen, kent daarbij een publiek tekort en vraagt om een gezamenlijke aanpak en regie. Wel is duidelijk dat niet alle industrie (milieucategorie 5) gewerd zal worden bij toekomstige ontwikkelingen, bijvoorbeeld in Hoogezand. Bij de integrale aanpak zullen we tegen knelpunten aanlopen. De regio wil met het Rijk afspraken uitwerken over de instrumenten welke daarvoor gezamenlijk ingezet kunnen worden zoals een regionale herstructureringsmaatschappij of een gezamenlijk faciliterend grondinstrument voor strategische interventies.

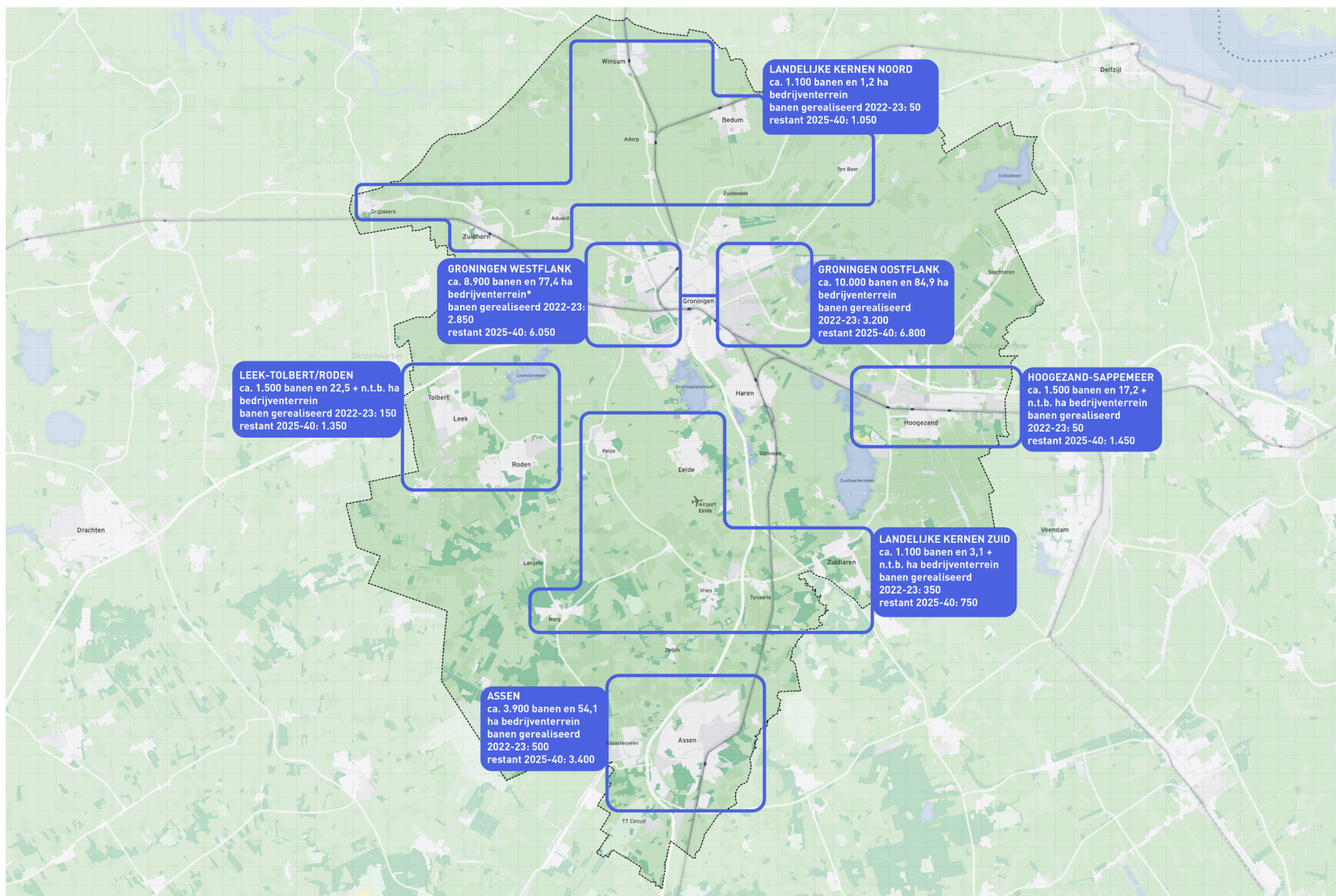
Locaties voor stedelijke economie

Naar verwachting zal ca. 60-70% van de werkgelegenheid gerealiseerd worden binnen stedelijk gebied. Voor kantoren geldt dat de huidige voorraad nog voldoet, maar vernieuwing noodzakelijk is (Behoeftbepaling STEC, 2023). Locatievoorkeur is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Het zijn vooral de ov-knooppunten die interessant zijn voor kantoorlocaties. Dit vraagt om frictievoorraad en transformatie, met als gevolg extra ruimtebeslag en publieke investeringen. De regio wil hierover met het Rijk afspraken maken, inclusief de rol van de regio in de nationale kantorenstructuur en spreiding van Rijksdiensten.

De groei van het aantal banen vindt voor een belangrijk deel plaats in economische zones in de steden Groningen en Assen. In Groningen komen daar naast de bekende zones zoals Binnenstad, Stationsgebied, UMCG, Europapark en Zernikepark ook nog zones bij op de westflank (voorterrein Suiker en station) en op de oostflank (Meerstad werklocaties en Kardinges). Voor Assen komt er naast het centrum (Havenkwartier en Stadskwartier) ook nog het gebied Zuidooat Assen (o.a. het gebied tussen station en NAM-locatie) bij.

Bestaande stad (overig stedelijk gebied)

Ook de centrumgebieden van diverse kernen leveren een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid (en leefbaarheid). Belangrijk aandachtspunt hierbij is het mengen/ontmengen van functies. Vooral bedrijven in milieucategorie 1-2 die nu op bedrijventerreinen zitten zouden ook deels gehuisvest kunnen worden in binnensteden, dan wel woonwijken. Dat zorgt voor gemengde milieus in woongebieden en voor plek op bedrijventerreinen voor de bedrijven die daar ook echt moeten zitten. Binnenstedelijke werklocaties worden ook vaak als kansrijke herstructureringslocaties gezien waar nieuwe mengmilieus kunnen worden ontwikkeld. Het zijn echter uitdagende locaties vanwege versnipperd eigendom en benodigde financiële middelen en het tijdsbad van de ontwikkeling (denk bijvoorbeeld aan lopende huurcontracten). Nader onderzoek dient uit te wijzen waar precies de banen geografisch terecht zullen komen. Dit kan leiden tot het toevoegen van deelgebieden (denk aan de binnenstad van Groningen als apart gebied). Qua betaalbaarheid van bedrijfshuisvesting voor met name het MKB is de opzet van een bedrijfshuisvestingcorporatie denkbaar. De positionering en segmentering in de regio is daarbij nog onderwerp van onderzoek.

Figuur 4. Opgave werken, geclusterd naar de deelgebieden.

disclaimers

De volgende verdeling van de te faciliteren banen tussen 2022 tot 2040 is een indicatie en kan grofweg per deelgebied verwacht worden op basis van de beleidsarme behoefteramingen (bewerkte conceptcijfers stand Q1 2025). Mogelijk kunnen niet alle benodigde hectares in het betreffende deelgebied worden gevonden en is het nodig om deze in andere deelgebieden te realiseren.

Een groot deel van de banen zal in de bestaande stad plek krijgen, zoals in de binnenstad van Groningen. Dit is nu geen aparte integrale gebiedsopgave, maar als uit onderzoek blijkt waar de banen geografisch terecht komen, kan worden besloten om (een) extra deelgebied(en) toe te voegen.

* Deze Businesspark Ter Borch is programmatisch ondergebracht in het deelgebied Westflank Groningen maar maakt deel uit van de opgave van de gemeente Tynaarlo.

Luchthaven Groningen Airport Eelde

Buiten deze zones en gebieden is ook de omgeving van de luchthaven een aandachtspunt. De regio wil met het Rijk de positionering van deze zones nader onderzoeken en de mogelijke knelpunten hierbij agenderen als een gezamenlijke opgave in het verstedelijkingsproces.

Op de luchthaven wordt Businesspark Bravo ontwikkeld, waar luchthavengebonden bedrijvigheid een plek krijgt. Het Rijk investeert vanuit het Mobiliteitsfonds €6,5 miljoen in ontsluitende infrastructuur.

Landelijk gebied

Een deel van de opgave voor werken kan ook in het landelijk gebied gerealiseerd worden waarbij naast de landbouw en het water- en natuurbeheer ook gedacht moet worden aan de vrijetijdseconomie. Daarnaast kan gedacht worden aan de inzet van vrijkomende agrarische gebouwen. Rijk en regio willen samen formuleren hoe de diverse opgave in het landelijk gebied ook kunnen bijdragen aan de economische ontwikkeling in de regio.

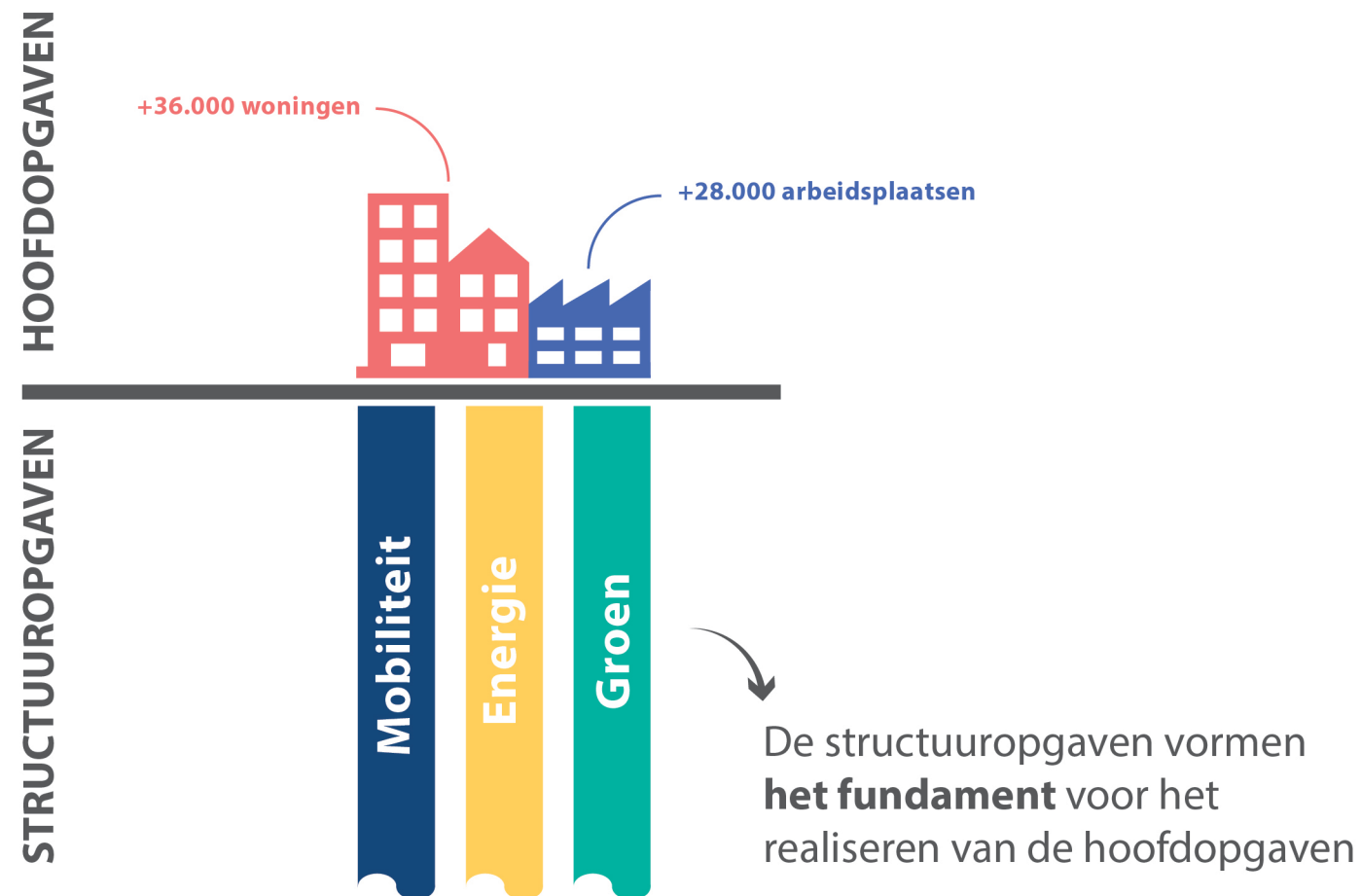
Verdeling opgave werken per deelgebied

De verdeling van de te faciliteren banen tussen 2022-2040 die (op basis van het Ontwikkelperspectief) grofweg verwacht kan worden per deelgebied is weergegeven in figuur 4. In de periode 2022-2024 heeft al groei van het aantal banen plaatsgevonden (bron: online LISA werkgelegenheidsregister 2023, jaar 2024 is nog niet in de cijfers verwerkt). De resterende opgave 2025-2040 is daarmee kleiner geworden.

Deze verdeling is een indicatie van de behoeften. Mogelijk kunnen niet alle benodigde hectares in het betreffende deelgebied worden gevonden en is het nodig om deze in andere deelgebieden te realiseren.

Voor deze werkopgave willen we de randvoorwaarden op orde brengen wat betreft mobiliteit, energie en kwaliteit van de leefomgeving (inclusief water en landschap). Voor deze opgaven hebben Rijk en regio elkaar nodig in de geschetste aanpak van integrale gebiedsopgaven. Soms gaat het om investeren daarin en soms door hoe de zeggenschap belegd is.

Rijk en regio maken de komende tijd nog een nadere verdiepingsslag voor wat betreft de ruimtelijke en kwalitatieve invulling van de 28.000 arbeidsplaatsen in de regio.

Figuur 5. De hoofdopgaven en structuuropgaven.

Om de hoofdopgaven daadwerkelijk te kunnen realiseren zullen de randvoorwaarden op het gebied van energie, mobiliteit en kwaliteit van de leefomgeving op orde moeten zijn.

5.

Bovenregionale structuuropgaven en programma's

Actuele bovenregionale ontwikkelingen en investeringsprogramma's

Buiten de scope van dit NOVEX-gebied zijn er diverse ontwikkelingen en investeringsprogramma's die de ontwikkelkansen van de regio kunnen vergroten, maar ook van invloed zijn op de ontwikkelmogelijkheden in de regio. Sommige van deze punten vragen om een aanpak op nationaal niveau, alvorens de regio hierop voort kan borduren. Zonder uitpuittend te zijn, zijn de volgende ontwikkelingen en programma's relevant.

1. De Lelylijn (NOVEX Lelylijn) kan een flinke economische impuls geven aan Noord-Nederland en levert een kortere reistijd op van en naar de Randstad. Nieuwe woonwijken, werklocaties en voorzieningen kunnen zich ontwikkelen rondom de stations. De Lelylijn valt onder NOVEX Lelylijn; besluitvorming raakt direct de ontwikkelmogelijkheden rondom Leek en Groningen.
2. De Nedersaksenlijn kan een stimulans geven aan economische groei in de regio en levert een kortere reistijd op van en naar Zuidoost Drenthe en Twente. De eerste stappen in de uitvoering zijn en worden gezet, o.a. op het traject Veendam–Stadskanaal. Het gebruik van het spoor zal intensiveren met meer passerende treinen per uur, ook als gevolg van de Wunderline (Groningen - Leer/Bremen) die al in uitvoering is. Dit levert vooral een betere bereikbaarheid voor Hoogezand/Sappemeer op en heeft daarmee invloed op de ontwikkelmogelijkheden aldaar.
3. Bij de bovenregionale structuuropgaven hoort ook de verbetering van het spoortraject Groningen-Zwolle. Hier zijn het oplossen van de bottleneck bij Meppel en capaciteitsvergroting, het ongelijkvloers maken van

spoorwegovergangen en versteviging van spoordijken nodig, zodat er meer treinen met hogere snelheid kunnen rijden. Een verbetering van dit traject draagt bij aan de bereikbaarheid van een grotere regio dan de regio Groningen-Assen.

4. Groninger Zeehavens (maakt deel uit van NOVEX Groningen): Ontwikkeling en een goede bereikbaarheid van de Groninger zeehavens (Eemshaven en Delfzijl) via N33 en N46 maken deel uit van NOVEX Groningen. Investerings daarin kunnen de aantrekkelijkheid van de RGA als woon- en werkomgeving vergroten en andersom is de nabijheid van de Regio Groningen-Assen een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor bedrijven nabij de zeehavens.
5. Diverse Energieprogramma's: Het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) identificeert en versnelt energie-infrastructuurprojecten van nationaal belang, zoals hoogspanningsleidingen, waterstofnetwerken en energieopslag en het Programma Energiehoofdstructuur biedt een ruimtelijk kader voor de toekomstige energie-infrastructuur, inclusief hoogspanningskabels, buisleidingen en opslaglocaties.
6. Regiodeals: In Groningen en Drenthe lopen meerdere Regio Deals die gericht zijn op het versterken van de brede welvaart. In Oost-Groningen en Zuid- en Oost-Drenthe wordt gewerkt aan thema's als kansengelijkheid, gezondheid en een aantrekkelijke leefomgeving. Ook is er een Regio Deal voor natuurinclusieve landbouw, die inzet op duurzame landbouw en biodiversiteit.
7. Diverse landelijke programma's op het gebied van Water en Natuur: Het Nationaal Water Programma 2022–2027 (NWP) richt zich op waterveiligheid,

zoetwatervoorziening, waterkwaliteit en ecologie. Het programma benadrukt het belang van water en bodem als sturend principe bij ruimtelijke inrichting. Het Programma Natuur richt zich op herstel en versterking van kwetsbare natuurgebieden, met speciale aandacht voor stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Maatregelen omvatten het tegengaan van verdroging, verbeteren van waterkwaliteit en het realiseren van ecologische verbindingen.

8. Nationaal Programma Groningen en 'Nij Begun': deze programma's richten zich op herstel van de gevolgen van aardgaswinning en op vooruitgang van de regio. Doel is de brede welvaart van de regio naar het landelijk gemiddelde te brengen. Deze (langjarige) investeringsprogramma's geven een extra stimulans boven op de autonome groei, ook in de RGA. Voor Assen, die niet is aangesloten bij Nij Begun, zal een passende regeling worden gevonden.
9. Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Dit richt zich in Groningen-Noord op het verbeteren van leefomstandigheden in wijken met complexe problemen zoals armoede, onderwijsachterstanden en onveiligheid. Samen met bewoners, gemeenten, woningcorporaties en andere partners wordt gewerkt aan een langjarige, integrale aanpak om kansenongelijkheid te verminderen en de leefbaarheid te vergroten.
10. Spreiding van rijksdiensten: het is goed gebruik vanuit de Rijksoverheid om rijksdiensten ook te verbinden met de regio's en dit beleid is nog steeds actueel ('Elke regio telt!'). De RGA voorziet in een hoogopgeleide, groeiende en jonge bevolking en een aantrekkelijke leefomgeving. Ook op het gebied van Defensie zijn er actuele kansen en mogelijkheden, zoals de veiligheidscampus in Assen.

11. Landschappen: Voor de regio Groningen-Assen maar ook voor de NOVEX Groningen kan de (door) ontwikkeling van waardevolle landschappen (zoals bijvoorbeeld Groeningen en de stadsrand van Assen) waarmee meerdere doelen gediend kunnen worden (recreatie, doelgroepen wonen/werken, beheer, buffer-natuur etc.) bijdragen aan de leefbaarheid en werkgelegenheid in de geplande verstedelijking.

Knelpunten

Naast de bovenregionale programma's zijn er ook bovenregionale knelpunten die om een oplossing vragen om gebiedsontwikkelingen in de regio daadwerkelijk gerealiseerd te krijgen. Hieronder staan de meest in het oog springende knelpunten:

1. Stikstof: Woningbouwontwikkeling in het Drentse deel van de regio staat vrijwel op slot vanwege stikstof, in Groningen speelt dit in mindere mate. Het is noodzakelijk om tot een effectieve landelijke stikstofaanpak te komen en uitvoering te geven aan de wettelijke termijnen en doelstellingen.
2. Energie: Vrijwel alle plannen in de regio hebben te maken met netcongestie. Het Rijk zal met netbeheerders en de regio moeten investeren in meer uitvoeringskracht en snelheid en ook investeren in alternatieven zoals het mogelijk maken dat aanbieders en vragers makkelijker (rechtstreeks) energie kunnen uitwisselen en leveren.
3. Spoorwegen: De vervoerscapaciteit en de kwetsbaarheid van het spoor op het traject Groningen-Zwolle zijn van invloed op de groei in de regio. Rijk en regio moeten gaan investeren in dit tracé om een hogere snelheid en treinfrequentie mogelijk te maken.

Dit sluit mogelijk ook aan bij de opgave voor versterking t.b.v. Defensie. Daarnaast zijn richtinggevende uitspraken van belang in het kader van de NOVEX Lelylijn. Enerzijds hangt dit samen met de omvang en aard van de regionale opgaven voor wonen en werken maar ook met de ontwikkelingen van integrale gebiedsopgaven zoals die voor bijvoorbeeld Leek-Tolbert.

4. Vaarwegen: Het opwaarderen van de vaarweg Lemmer-Delfzijl is voor een groot deel al uitgevoerd. Het oplossen van resterende knelpunten op deze route voor het overige verkeer, moet prioriteit krijgen. Dit is ook een voorwaarde voor woningbouw en nieuwe werkgelegenheid in de regio. De mariene maakindustrie in de regio is voor een groot deel afhankelijk van goed functionerende vaarwegen.
5. "Water en bodem sturend" is van groot belang; dit zal bij de verkenning van nieuwe woningbouwlocaties daarom in een vroegtijdig stadium meegenomen moeten worden om toekomstbestendig te kunnen bouwen.

Vertragende factoren

Dan zijn er nog andere factoren die van invloed zijn op de voortgang in gebiedsontwikkelingen. Deze worden in projecten, programma's en gebiedsontwikkelingen geagendeerd, maar mogen hier niet onbenoemd blijven.

Planologische procedures, vergunningen en participatie nemen veel tijd in beslag en kunnen ontwikkelingen aanzienlijk vertragen. Participatietrajecten zijn echter ook noodzakelijk en gewenst om draagvlak te creëren, wat het risico verlaagd op vertragingen gedurende de vergunningsprocedure.

Door versnipperd eigendom en belangen kunnen gebiedsontwikkelingen veel vertraging ondervinden. Het is daarom wenselijk om actiever grondbeleid te kunnen voeren als overheidspartijen meer doorzettingsmacht te creëren in het huidige instrumentarium.

Voor gebiedsgerichte opgaven in zijn algemeenheid geldt dat de publieke onrendabele top en gebrek aan capaciteit in het ambtelijk apparaat belangrijke aandachtspunten zijn. Rijksfinanciering is ad hoc en voor de korte termijn. Dit geeft onzekerheid en sluit niet aan bij de doorlooptijd van gebiedsontwikkelingen.

6.

Regionale structuuropgaven

Om de hoofdoopgaven te kunnen realiseren zijn forse maatregelen in de regionale structuur nodig op het gebied van mobiliteit, energie en water, bodem en natuur. Nu al loopt de structuur op diverse locaties tegen grenzen aan of kan het met eenvoudige maatregelen nog een tijdje vooruit. Er zijn grote nationale uitdagingen, bijvoorbeeld op het gebied van energie-infrastructuur, drinkwatercapaciteit en stikstof. Daarvoor heeft de RGA ook niet alle oplossingen paraat. Wel wil de regio constructief samenwerken met het Rijk om oplossingen te vinden.

Mobiliteit

Voetgangers, fietsers en leefbaarheid kernen

De regionale groei geeft druk op de centra van de grote kernen. Het autoluw maken van het stedelijk gebied in Assen en Groningen vraagt om betere OV, parkeeroplossingen, fietsverbindingen en hubs. Voor de emissievrije zones in deze steden zijn overslagpunten aan de invalswegen nodig.

In met name Hoogezand/Sappemeer en Leek-Roden zijn er barrières van spoor- en autowegen die omwille van de fietser en voetganger beter oversteekbaar moeten worden. Bijvoorbeeld de Nedersaksenlijn zal druk zetten op de oversteekbaarheid van het spoor in Hoogezand/Sappemeer. Dit komt de algehele leefbaarheid ten goede. De groei in de regio vraagt om meer stedelijk en regionaal groen dat toegankelijk is voor voetgangers en fietsers. Hiervoor zijn aanvullend onderzoek en investeringen nodig.

Verbindend regionaal fietsnetwerk

Cruciaal voor de afhandeling van het woon-werkverkeer is een goed uitgerust regionaal fietsnetwerk met doorfietsroutes. De regio heeft al flink geïnvesteerd hierin; ca. 60% van de doorfietsroutes is aangelegd. De rest

moet afgemaakt worden waarbij de aanlanding van de doorfietsroutes in de steden nog een grote opgave is. Voor een deel van de opgave voor het fietsnetwerk is nog sprake van een ongedekte opgave voor steden en dorpen.

(H)OV-systeem op orde

Om de groeiopgave binnen de regio op te kunnen vangen zijn investeringen in het HOV-systeem nodig. Het bestaande HOV-systeem kan met maatregelen beter benut worden tot 2030-2040, maar daarna is een schaa sprong nodig. Voor een betere benutting zijn investeringen nodig in nieuwe stations (bijvoorbeeld Suikerzijde) maar ook zou gekeken kunnen worden naar een efficiënte inzet van de stations in bijvoorbeeld Hoogezand/Sappemeer. De woningbouwopgave is nu vooral gekoppeld aan de HOV-structuur, maar andersom is het het onderzoeken waard welke stations en OV-hubs beter benut kunnen worden door hier woningbouw, werk- en onderwijslocaties te realiseren (bijvoorbeeld in Hoogezand/Sappemeer). Ook kan het gebruik van de regionale treinen van en naar Hoofdstation Groningen verder geoptimaliseerd worden door corridors te maken: doorgaande verbindingen zonder overstap op Hoofdstation Groningen. Bestaande stations vragen om verbetering. Een voorbeeld is station Groningen Noord; investeringen hier zijn dienend aan de wijkvernieuwing in de noordelijke stadswijken (nb. deze noordelijke wijken maken deel uit van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid). De uitvoering van de Routekaart-OV (Groningen) is hierbij van belang voor de regio. De investeringsopgave voor de OV-Routekaart is nog niet gedekt. Verbeteren van de OV-bereikbaarheid bedrijventerreinen is ook onderdeel van het op orde brengen van het HOV-systeem. In de uitbreiding van de Kloosterveen is een HOV-hub plus nodig met ook voorzieningen eromheen.

Naast het HOV-systeem moet het ov-netwerk in het noordelijke deel (achterland) van de regio op peil worden gehouden en mogelijk uitgebreid. Dat is van belang om dit deel van de regio bereikbaar en leefbaar te houden.

Ook zijn mogelijk investeringen nodig voor de groeiopgave die eventueel volgt vanuit activiteiten op het gebied van defensie. De regio beraamt zich verder op maatregelen die nodig zijn om de schaa sprong rond 2040 te kunnen maken.

Hubs

De mobiliteit opgave rondom de steden kan niet zonder een systeem van hubs waarbij vervoerslijnen verlengd worden en overstap tussen de diverse vervoersmodaliteiten mogelijk is. De regio is zelf al aan het investeren in een netwerk van hubs en heeft op onderdelen al afspraken met het Rijk (bijvoorbeeld Station Suiker). De hubs aan de stadsranden in Groningen en Assen, de lokale stations aan de stads-/regioranden en de verbinding ter plaatse van bijvoorbeeld de dorpenweg N386 en de A28 lijken daarin een cruciale rol te spelen. Een deel van de vereiste investeringsopgave is nog niet gedekt. Bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen als het Havenkwartier in Assen, waar geen auto's welkom zijn,, zijn aparte parkeerhubs nodig

Hoofdwegennetwerk

Aan het hoofdwegennetwerk dienen zich diverse regionale knelpunten aan. Opwaardering van de A28 tussen de op- en afrit N34 en Groningen lijkt nodig ten behoeve van het vergroten van de vervoerscapaciteit en extra ruimte voor een busbaan. Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze een extra aansluiting op de A7 bij Meerstad bij kan dragen aan de bereikbaarheid van de te realiseren woningbouw en extra hectares werklandschap. Ook de afslagen 40, 41 en 42

op de A7 bij Hoogezand/Sappemeer dreigen vol te lopen bij verdergaande verstedelijking in relatie tot de leefbaarheid (verkeer over de flanken). Ook een rondweg Leek-Tolbert met een parallelstructuur bij de A7, waarmee het deelgebied Leek-Tolbert afdoende wordt aangesloten op de A7, lijkt onderdeel te kunnen zijn van een mobiliteitsoplossing in het deelgebied Leek-Roden. Dit ter voorkoming van het verder dichtslippen van de huidige aansluiting N372/A7. Bij Assen is mogelijk een extra aansluiting A28 bij Messchenveld nodig voor toekomstige ontwikkelingen. Ook aanpassing van de westkant (N371 en aansluiting A28) is noodzakelijk om de groei van het verkeer op te kunnen vangen. De lokale ingrepen in relatie tot het hoofdwegennetwerk kennen hierbij nog een uitwerkingsvraag. Dit leidt tot extra investeringen die nog niet in zijn geheel zijn gedekt.

Doorstroom regionaal wegennetwerk

In het lokale en regionale wegennetwerk zien we bij vrijwel alle kernen een doorstroomopgave ontstaan bij verdergaande verstedelijking. De uiteindelijke maatregelen daarvoor, zoals randwegen of een bypass, zijn nog niet altijd concreet uitgewerkt. Wel lijkt er in een aantal gevallen een sterke relatie met de hoofdwegenstructuur of de directe opgave voor wonen en werken. In Hoogezand/Sappemeer is bijvoorbeeld de uiterste belasting van de randwegstructuur in relatie tot het hoofdwegennet en de kruisingen met het spoor (hogere frequentie) en het water (beroepsvaart Winschoterdiep) bereikt waardoor maatregelen onvermijdelijk lijken. Voor Leek-Roden is een verbeterde verkeersstructuur in de vorm van een rondweg Leek-Tolbert met parallelstructuur A7 die aansluit op de A7 zelf randvoorwaardelijk voor de verdere verstedelijkingsopgave. Verbetering van de N996 van Winsum via Onderdendam naar Bedum met een rondweg

om Onderdendam is belangrijk voor de doorstroming op deze route en de leefbaarheid in Onderdendam. Onderzoek naar eventuele maatregelen aan de N388/N978 (verbinding richting Zuidhorn/Grijpskerk) en de impact van de Lelylijn op de lokale structuur hangen samen met de te vinden mobiliteitsoplossing. Voor de dorpenweg N386 in relatie tot een verbinding met de A28 lijkt de doorstroom en veiligheid ter plaatse van de spoorkruising in Tynaarlo een aandachtspunt voor de toekomst. Ook de bereikbaarheid van Zuidlaren vanaf de N34 staat onder druk. Op de Oostflank van Groningen ontstaat behoefte aan een extra ontsluiting richting Meerstad (in relatie met een mogelijke aansluiting op de A7) en is er behoefte aan duidelijkheid over de oeververbinding bij het Oosterhamriktracé. Aan de Westflank van Groningen is het continueren van de gezamenlijke inzet op de Westelijke ringweg en station Suiker nodig en zijn op termijn ook ingrepen rond Hoogkerk en een verbeterde oversteekbaarheid van het spoor nodig. In Assen speelt de oversteekbaarheid van de infrastructuur in het centrum en de bereikbaarheid op Assen West richting centrum en A28 (Kloosterveen en het achterland via provinciale wegen.). Hier zijn ook zorgen over de terugslageffecten op de A28. In Assen zijn ook opgaven om de fietsverbindingen in de stad te verbeteren. In de overige noordelijke en zuidelijke kernen in het gebied is op diverse plaatsen sprake van opgaven om de doorstroom en veiligheid (leefbaarheid) in de kernen ten gevolge van de verstedelijking op termijn te kunnen garanderen. De verdere uitwerking en investeringsopgave zal in de samenwerking tussen Rijk en Regio verder vormgegeven moeten worden.

Waternetwerk

Het waternetwerk is van belang voor het (boven)regionale goederenvervoer op de hoofdvaarwegen en biedt daarnaast

op een ander schaalniveau ook kansen voor verdere recreatieve ontsluiting in de regio en als vestigingsplaats voor de maritieme maakindustrie.

Er is al flink geïnvesteerd in het ophogen van bruggen in de vaarweg Lemmer-Delfzijl. Er zijn nog een paar knelpunten die opgelost moeten worden, zoals de busbaanbrug en de Oostersluis in Groningen.

Luchthaven

De OV-bereikbaarheid van de luchthaven Groningen Airport Eelde, ook als werklocatie, is een aandachtspunt. Een hub bij de luchthaven is hiervoor een mogelijke oplossing.

Energie

De regionale groei leidt tot een toenemende energievraag. Daarnaast heeft de regio ook een verduurzamingsopgave waarvoor o.a. zonne- en windenergieprojecten gerealiseerd moeten worden. Deze ambities en ontwikkelingen vragen om uitbreiding van de energie-infrastructuur; dit betreft enerzijds het elektriciteitsnet en anderzijds het ontwikkelen van alternatieve infrastructuur, zoals warmtenetten of een waterstofnet om de belasting op het elektriciteitsnet te verminderen. De provincies spelen hierin een belangrijke rol en geven in het beleid vorm aan de energietransitie. Zij zijn belangrijke samenwerkingspartners.

Toenemende (piek)energievraag

Tot 2040 worden de bedrijventerreinen in de regio met 200 hectare uitgebreid en worden er 36.000 nieuwe woningen gebouwd. Dat betekent een minimale toename van 15% in de energievraag. Ongeacht de groei van de regio wordt een toename van de piekvraag naar elektriciteit met minimaal

een factor 3 à 4 verwacht, zoals in de rest van het land ([TNO, 2024](#)).

Ambities RES-regio's en provincies: Basis voor regionale ambities voor RGA

Volgens de regionale energiestrategieën (RES) van Groningen en Drenthe wordt er in de gemeenten van de regio een productie van meer dan 2 TWh aan zonne-energie en bijna 2 TWh aan windenergie op land voorzien tot 2030, wat overeenkomt met een uitbreiding van de opwekkingscapaciteit met ruim 3 GW.

De provincie Drenthe heeft als doel om in 2030 40% van het energieverbruik in de provincie hernieuwbaar op te wekken en om in 2050 energieneutraal te zijn ([pMIEK 2.0](#)). Daarnaast streeft de provincie Groningen naar een robuust energiesysteem door het tijdig plannen en realiseren van noodzakelijke energie-infrastructuurprojecten, zoals nieuwe hoogspanningsstations, een regionale warmtetransportleiding en nieuwe waterstofinfrastructuur.

Transportcapaciteit elektriciteitsnet: Snellere uitbreiding van het elektriciteitsnet of aangepaste ambities van de regio

Uit onderzoek van de netbeheerder blijkt dat er geen transportcapaciteit is voor het benodigde (extra) transportvermogen. Afname congestie in de regio is nog in onderzoek. Er is zodoende een tekort aan transportcapaciteit. De netbeheerder onderzoekt de mogelijkheden voor de toepassing van congestiemanagement zodat er mogelijk transportcapaciteit beschikbaar komt.

Volgens het investeringsplan van Enexis (2024) worden tot 2030 op verschillende locaties investeringen in de

hoofdstructuur (HS/MS) gerealiseerd, bijvoorbeeld in Vierverlaten, delen van Groningen-stad (zoals de Bornholmstraat en Hunze), Winsum-Ranum, Meerstad, Kropswolde en Zeijerveen. Op deze plekken is al sprake van een tekort aan netcapaciteit of wordt dit verwacht totdat het net is uitgebreid. Deze uitbreidingsplannen moeten daarom worden afgestemd op de ruimtelijke en bovengenoemde hernieuwbare energie-ambities van de regio, met name op de korte termijn tot 2030.

Binnen het pMIEK wordt al ingezet op een nauwe afstemming tussen deze netuitbreidingen en de ruimtelijke opgaven van de regio, zoals woningbouw, economische ontwikkeling en de energietransitie. Daarbij is het uitgangspunt dat investerings- en ontwikkelplannen zodanig op elkaar worden afgestemd dat realisatie binnen de beschikbare netcapaciteit mogelijk blijft, of tijdig opgeschaald kan worden. Waar dit niet lukt, zullen regionale ambities waar nodig worden aangepast of gefaseerd.

Lokale alternatieven voor elektriciteit: Visie voor een regionaal warmtenet en inzet van waterstof

In de regio worden warmtenetten ontwikkeld met zowel lokale restwarmte (in bijvoorbeeld Groningen en Hoogezand/Sappemeer) als bovenregionale restwarmte (in Groningen met warmte uit Eemshaven en in Assen met warmte uit Drenthe). Ontwikkelingen zijn versnipperd en niet met elkaar verbonden door een regionaal warmtenet. Daarom is een visie voor een regionaal warmtenet nodig om de kleinere gemeenten mee te nemen in de warmtetransitie. En de impact van warmtenetten op het elektriciteitsnet door collectieve/individuele opwaardering met warmtepompen dient nader onderzocht te worden.

Waterstof speelt een sleutelrol in de regio, zoals opgenomen in de energievizies van de provincies (pMIEK-trajecten) en in de economische agenda van Nij Begun om een waterstofleidingnetwerk op te zetten en de waterstof beschikbaar te stellen voor bedrijven in de regio. Tenslotte worden hybride warmtepompen gezien als een belangrijk alternatief, maar waarvoor de beschikbaarheid en prijs van groen gas een risico vormt.

Toekomstige aandachtspunten

Regionale ambities waarmaken

- Het is van belang dat partijen de energie-ambities voor de regio waarmaken, bijvoorbeeld op het gebied van zelfvoorzienendheid, CO₂-reductie of flexibiliteit. Dat moet onder andere gebeuren op basis van RES-doelstellingen en provinciale ambities.
- Het is wenselijk dat de ambities ook worde vertaald naar een toekomstvisie op het energiesysteem van de regio, met een duidelijk beeld van de ontwikkeling van energievraag en -aanbod op korte termijn en tot 2050. Zo kan tijdig worden ingespeeld op de opgave en energie als randvoorwaarde zo goed mogelijk worden geborgd.

Uitbreiding netwerkcapaciteit en inzet op alternatieve energiedragers

- De ontwikkeling van energie-infrastructuur is een essentiële randvoorwaarde voor het realiseren van maatschappelijke opgaven in de regio. In met name de regio Groningen en Assen vormt de huidige en geplande capaciteit van het elektriciteitsnet een knelpunt voor de uitvoering van ruimtelijke en energetische ambities. Terugleveringscongestie (bij duurzame opwek) is een urgent probleem dat op korte termijn moet worden

aangepakt. Dit vraagt om nauwe samenwerking met de netbeheerder, gericht op het versnellen van de aanleg van nieuwe HS/MS-stations, tracés en installaties, en het opwaarderen van bestaande stations.

- Hoewel de Regionale Groene Agenda (RGA) hierin geen zelfstandige, uitvoerende of regisserende taak heeft, is het van belang dat de opgaven en knelpunten uit deze regio wel worden meegenomen in het pMIEK. Het pMIEK is immers het instrument bij uitstek om opgaven met groot maatschappelijk belang te prioriteren en ruimtelijk en infrastructureel te programmeren. Door projecten uit de regio Groningen-Assen hierin expliciet op te nemen, wordt gewaarborgd dat deze tijdig aandacht krijgen binnen de integrale besluitvorming.
- Binnen het pMIEK is het daarom essentieel om tijdig ruimte te reserveren in omgevingsplannen, koppelkansen met andere ruimtelijke functies te borgen en het gesprek met overheden en netbeheerders te voeren over fasering en prioritering.
- Daarnaast is het wenselijk om de druk op het elektriciteitsnet te beperken door in te zetten op alternatieve energiedragers, waaronder:
 - Groen gas voor toepassingen in de gebouwde omgeving en industrie;
 - Waterstof voor industriële processen en zware mobiliteit, in aansluiting op nationale en bovenregionale infrastructuur;
 - Warmtenetten, met slimme koppelingen tussen warmtebronnen, restwarmte en clusters van warmtevraag, afgestemd op groeimogelijkheden en systeemlogica.

Experimenteerruimte

- Pilots voor technische oplossingen zoals opslag, energiehubs. Dit zijn oplossingen om netcongestie te voorkomen door gebruik te maken van de flexibiliteit die marktpartijen kunnen geven wat betreft het afnemen dan wel beïnvloeden van elektriciteit. Deze projecten kunnen gefaciliteerd worden in de regio, door procesbegeleiding en ook efficiëntere procedures. De provincies kunnen zouden daar ruimte aan kunnen bieden.
- Pilots voor organisatorische oplossingen zoals groepscontracten. Dit zijn nieuwe oplossingen met een complex proces van samenwerking tussen partijen en zijn nog niet gestandaardiseerd beschikbaar bij netbeheerders. De regio kan lobby voeren bij het Rijk en ook met oplossingen experimenteren in samenwerking met de provincie en de netbeheerder Enexis.

Belangrijkste knelpunten

- Lange doorlooptijd bij uitbreiding van de energie-infrastructureur, mede door complexe procedures en schaarse uitvoeringscapaciteit.
- Onvoldoende fasering tussen energieplannen en ruimtelijke ontwikkeling, wat leidt tot vertraging of suboptimale keuzes.
- Beperkte koppeling tussen lokale en regionale plannen zoals het provinciaal MIEK (pMIEK), waardoor investeringen en ruimteclaims elkaar niet goed versterken.
- Er is een gebrek aan passende regelgeving en beleid om pilots voor innovatieve, organisatorische oplossingen, zoals groepscontracten of energiehubs, van de grond te krijgen.

Oplossingsrichtingen

- Provincies hebben een belangrijke rol in het oplossen van netcongestie. Samenwerking met de provincies is essentieel.
- Tijdige afstemming met provincies en netbeheerder: Leg vroeg in het proces contact om planningen en ruimtelijke keuzes beter op elkaar af te stemmen.
- Energiebewust bouwen en ontwikkelen: Integreer energie-infrastructureur en energieverbruik expliciet in de planvorming van gebiedsontwikkeling.
- Afwegingskader ontwikkelen voor energie-opgaven. Gebruik bijvoorbeeld het afwegingskader van Provincie Drenthe als inspiratie om transparante keuzes te maken bij ruimtelijke inpassing.
- Kennisdeling met kleinere gemeenten. Zorg dat ook kleinere gemeenten toegang hebben tot actuele kennis, tools en goede voorbeelden.
- Experimenteren met technische en organisatorische oplossingen. Faciliteer pilots op het gebied van opslag, energiehubs, groepscontracten en andere vormen van netverlichting of flexibiliteit.
- Om met name in de korte termijn te voorzien in energiebehoefte hebben we behoefte aan het beter delen van stroom, dat behoeft experimenteerruimte om het uitwisselen van deze energie niet businesscase technisch niet alleen natuurkundig maar ook wetmatig en administratief te laten kloppen. Ook hebben we wegens het beoogde warmtenet een warmtecentrale nodig om het energetische profiel van de beoogde groei haalbaar te maken.

Kwaliteit van de leefomgeving

In de regio Groningen-Assen sluiten we voor de thema's water, natuur, groen en bodem aan bij het bestaande provinciale beleid van Groningen en Drenthe. De provincies spelen een belangrijke rol in het realiseren van de ambities op het thema kwaliteit van de leefomgeving. Beide provincies leggen de nadruk op het versterken van natuurlijke systemen, het verbeteren van de waterkwaliteit en het klimaatbestendig inrichten van het landschap. Groningen zet onder andere in op bosaanleg, bescherming van grondwater en het realiseren van KRW-doelen. Drenthe richt zich op de ontwikkeling van robuuste systemen voor natuur, water en bodem, waarbij samenhang tussen functies en behoud van landschappelijke kwaliteiten centraal staan. Deze opgaven zijn uitgewerkt in documenten zoals de provinciale omgevingsvisies, de regionale waterprogramma's en de natuurprogramma's. Hieronder is een aantal belangrijke thema's kort toegelicht.

Waterveiligheid en waterkeringen

Het beheren en versterken van waterkeringen en de aanleg van gebieden om water te brengen is een continu proces dat vraagt om aandacht. Met de mogelijke effecten van klimaatverandering is het van belang om voldoende ruimte voor water te reserveren en nu al in de ruimtelijke plannen rekening te houden met waar het in de toekomst ongunstig is om te wonen.

Water en bodem sturend

De regio erkent water en bodem als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen, in lijn met het nationale beleid 'Water en Bodem Sturend'. Dit betekent dat keuzes over woningbouw, infrastructuur, natuur en economie structureel worden afgestemd op de kenmerken en draagkracht van bodem en watersystemen. Gebieden die kwetsbaar zijn voor

wateroverlast, bodemdaling of verzilting worden alleen ontwikkeld als dat op lange termijn verantwoord is, of er worden aanpassingen in ontwerp en gebruik gevraagd.

Zoetwaterbeschikbaarheid

De beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwater is een nationale opgave. Het IJsselmeer herbergt een grote zoetwatervoorraad voor Nederland. In tijden van regionale watertekorten zijn we afhankelijk van toevoer van het IJsselmeerwater, net als vele andere regio's. Om onze afhankelijkheid van het IJsselmeerwater te verminderen zijn regionale investeringen nodig (zie hierna). Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met voldoende zoetwater voor de betreffende functies.

Drinkwater en afvalwater

De regio wil de kwaliteit en beschikbaarheid van drinkwater waarborgen. De provincies zijn hier voortvarend mee bezig. De bescherming van bestaande waterwinlocaties is cruciaal, en momenteel wordt onderzocht hoe deze bestaande gebieden geoptimaliseerd kunnen worden. Er loopt daarnaast onderzoek naar aanvullende strategische voorraden (ASV's), zoals in de omgeving van Leek. De verplaatsing van de rioolwaterzuivering uit Assen is in beeld om ruimte te maken voor woningbouw en daaraan gekoppelde functies. Daarnaast wordt gewerkt aan reserveringszones voor nieuwe persleidingen en uitbreiding of vernieuwing van bestaande RWZI's, afhankelijk van toekomstige woningbouwlocaties en -aantallen. Belangrijke investeringen zijn voorzien in de uitbreiding en/of renovatie van zuiveringsinstallaties in Gaarkeuken en Garmerwolde. Momenteel is de drinkwatervoorziening bij woningbouwlocaties een beperkende factor, in Groningen-Stad, maar ook erbuiten. Het vergt inspanning op het gebied

van winning en infrastructuur (leidingen voor aan- en afvoer). Ook worden de mogelijkheden voor waterbesparing onderzocht. Er liggen ook opgaven op het verbeteren van de waterkwaliteit in de Drentsche Aa die fungeert als bron voor drinkwaterproductie voor Groningen.

Waterretentie en gecombineerde opgaven

Om het gebied klimaatbestendig te maken, wordt vanuit de provincies ingezet op water vasthouden in natte tijden en beschikbaar houden in droge periodes. De vernatting van de laagveengordel tussen Assen en Groningen is hierbij een belangrijke opgave. Een omvangrijk project is de inrichting van het Dwarsdiep, waar meer ruimte komt voor natuurontwikkeling, waterberging en mogelijkheden voor recreatie. En met het project Optimalisatie Onlanden wordt de natuur versterkt en extra ruimte gemaakt voor waterretentie. Ook wordt gewerkt aan een nieuwe zoetwaterverbinding tussen Hunzedal en Reitdiep. In gebieden als Duurswold wordt via de veenweidestrategie gewerkt aan vermindering van bodemdaling en CO₂-uitstoot door verhoging van het grondwaterpeil. Samen met boeren en andere partijen worden maatregelen verkend, zoals natte teelten en aangepast waterbeheer, die bijdragen aan de vermindering van CO₂-uitstoot en een veerkrachtig landschap. Het regionaal raamwerk Matsloot-Westpoort richt zich op het versterken van de landschappelijke en ecologische structuur tussen De Onlanden en Westpoort.

Natuurgebieden en stikstof

Stikstofproblematiek vormt een grote belemmering voor woningbouw, met name in het Drentse deel van de regio. Het Fochteloërveen, een hoogveengebied bekend om natuurwaarden zoals zeldzame vogelsoorten, is kwetsbaar. De opgave in het Fochteloërveen is het herstel van het

hoogveen door het grondwaterpeil te verhogen, om verdroging en stikstofschaade tegen te gaan en zo de unieke natuur te behouden. Ook in andere veenweidegebieden is dit van belang. Verder werken provincies aan de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), waarin verbindingen tussen natuurgebieden worden versterkt of hersteld. De regio wil ov-hubs inzetten om duurzaam recreatief verkeer te faciliteren. Deze functioneren dan als ‘buitenpoorten’ naar het landschap, zodat deze door middel van het ov bezocht kunnen worden.

Groen in en om de stad (GIOS)

In Groningen en Assen worden de Groenvisies uitgevoerd. Deze plannen zorgen voor meer groen in de stad en directe omgeving, wat bijdraagt aan leefkwaliteit, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Dit sluit aan bij het bredere streven om ‘groen, water en leefomgeving’ integraal te benaderen. Het doel is om de leefomgeving prettiger te maken en biodiversiteit te vergroten door natuur dicht bij mensen te brengen en vice versa. In Hoogezand/Sappemeer wordt een langjarig ‘Herstelplan Groene Ruimte’ ontwikkeld voor de gehele kern.

Wateroverlast, natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen

In het stedelijk gebied is de ambitie om groen, natuur en water te integreren in woonwijken en infrastructuur. Denk aan groene daken, waterdoorlatende verharding, en vergroening van straten. Dit draagt niet alleen bij aan het verminderen van hittestress, maar zorgt er ook voor dat water op een natuurlijke manier kan infiltreren in de bodem, en zo de kans op wateroverlast vermindert.

7.

Deelgebieden en integrale gebiedsopgaven

Om tot een fasering in de uitvoering te komen zijn deelgebieden binnen de regio gemarkeerd. Op basis van de beschikbare informatie en input uit verschillende werkateliers zien we in deze deelgebieden verbanden tussen (randvoorwaardelijke) structuuropgaven en de hoofdogaven voor wonen en werken. Hiermee kan meer doelgericht antwoord gegeven worden op de vraag: Wat is er nodig om de hoofdogaven te realiseren? Dit vormt de basis voor de te maken uitvoerings- en investeringsafspraken.

De volgende deelgebieden zijn in beeld:

Grote kernen

1. Deelgebied Assen en omgeving
2. Deelgebied Oostflank Groningen en omgeving
3. Deelgebied Westflank Groningen en omgeving

Middelgrote kernen

4. Deelgebied Hoogezand/Sappemeer en omgeving
5. Deelgebied Leek-Roden en omgeving

Landelijke kernen

6. Deelgebied Noordelijke landelijke kernen en omgeving
7. Deelgebied Zuidelijke landelijke kernen en omgeving (dorpenroute)

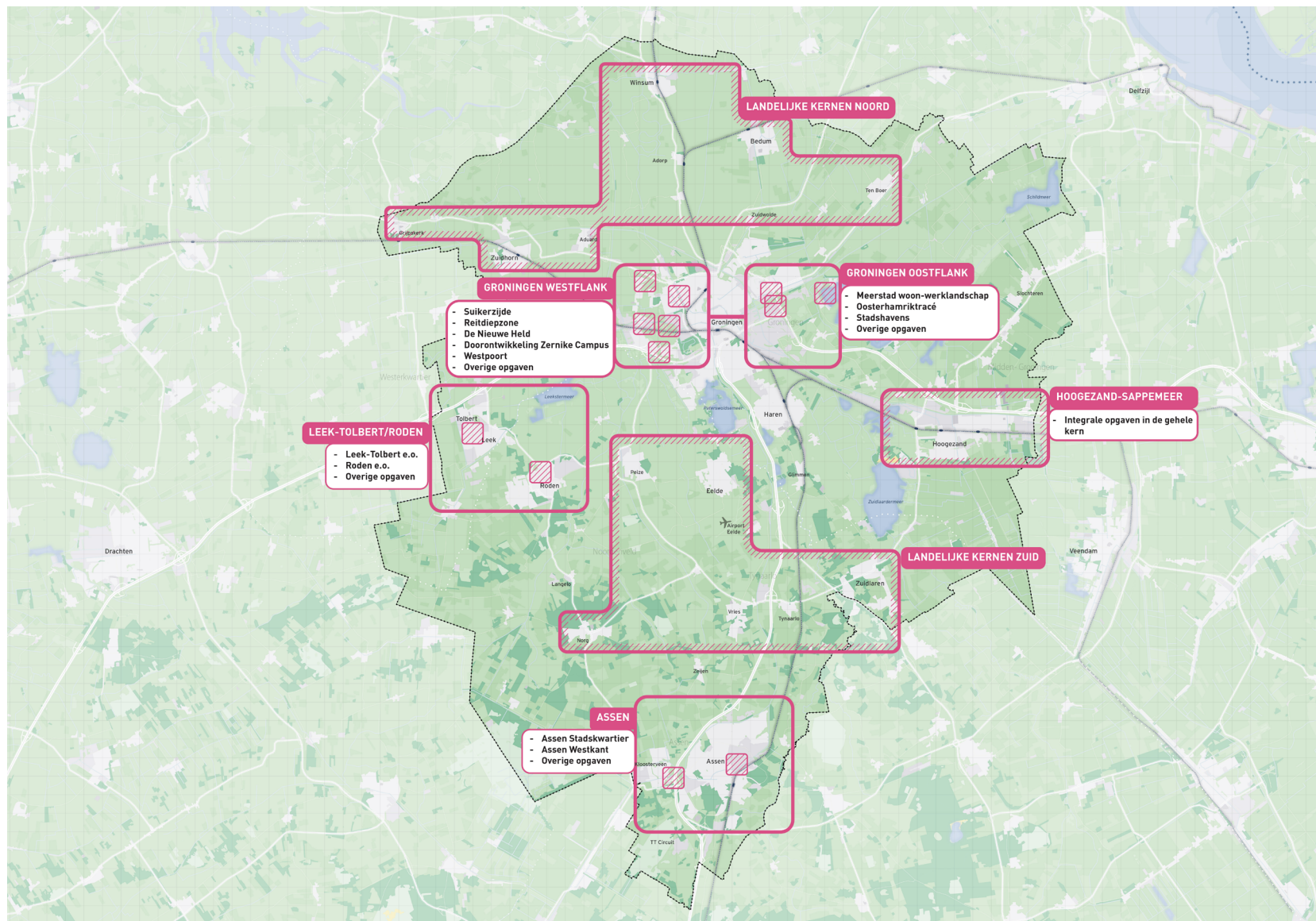
Binnen de deelgebieden vinden we integrale gebiedsgerichte opgaven, en meer op zichzelfstaande projecten of opgaven.

Integrale gebiedsopgaven

De integrale gebiedsopgaven zijn kenmerkende gebieden waar verschillende opgaven en projecten samenkomen. Deze zullen in samenhang moeten worden opgepakt omdat ze een sterke onderlinge (afhankelijkheids-) relatie vertonen. Tijdens de tweede atelierdag zijn de integrale gebiedsopgaven aangescherpt. Dat resulteert in onderstaande lijst met integrale gebiedsopgaven. Daarnaast zijn er uiteraard nog allerlei andere projecten die in meer of minder mate bijdragen aan de hoofdogaven. De integrale gebiedsopgaven zijn verdeeld onder de verschillende deelgebieden.

Ter illustratie

- » Assen is een van de 7 deelgebieden binnen RGA
- » Stadskwartier is een integrale gebiedsgerichte opgave binnen dit deelgebied, met projecten zoals verplaatsing van de RWZI en ontwikkeling woningbouw Havenkwartier en Binnenstad.
- » Snelfietsverbinding Beilen-Assen-Groningen is een op zichzelfstaand project wat een belangrijke bijdrage levert aan de regionale bereikbaarheid per fiets, maar niet onderdeel is van een grotere integrale gebiedsontwikkeling.

Figuur 6. De deelgebieden met integrale gebiedsopgaven die in de deelgebieden.

Deelgebied Assen

(2022-2040: ca. 3.600 woningen waarvan resterend ca. 2.750, daarnaast resteren ca. 3.400 banen en ca. 54,1 ha bedrijven)

Stadskwartier	Westkant Assen (inclusief Kloosterveen)	Overige en overkoepelende opgaven
Havenkwartier: 650 woningen Binnenstad: 600 woningen	Ca. 1.000-2.000 woningen	Ca. 500 woningen
xx banen p.m.	Opheffen ecologische barrière	Logistieke overslagpunten Assen Noord en Zuid in verband met emissievrije zone binnenstad
Uitplaatsen RWZI Assen	Anticiperen op stikstofproblematiek	Uitbreiding transportcapaciteit Zeijerveen-Assen
Oversteekbaarheid infra ongelijkvloerse kruisingen	Diverse aanpassingen HS/MS/LS Zeijerveen	Toeristisch Recreatieve zone Assen (TRZ)
HS/MS station Marsdijk Assen opwaarderen	Grondwaterbeschermingsgebied bewaken	Energie Marsdijk Assen
Uitvoering groenvisie Assen	HOV hub+	Snelfietsverbinding DFR Beilen-Assen-Groningen
Anticiperen op stikstofproblematiek	Verbeteren bereikbaarheid Westkant Assen en achterland. Inclusief opheffen terugslag op de A28	Snelfietsroute DFR Assen-Norg
Snelfietsroute DFR Assen-Norg	Verbeteren fietsverbindingen Westkant Assen met centrum en station	Messchenveld: 26,3 ha bedrijven en zoekgebied nader te bepalen extra hoeveelheid ha
Parkeerhubs	Aanpassingen aan de N371 en de 3e hoofdontsluiting Kloosterveen	Logistiek punt Assen Noord
	Snelfietsroute DFR Assen-Norg	Assen Zuid 11,8 ha bedrijven, xx banen (gem. 35-45 banen/ha)
		Ontwikkeling gebied Zuidoost Assen
		Anticiperen op stikstofproblematiek

Deelgebied Groningen Oostflank

(2022-2040: ca. 13.600 woningen waarvan resterend ca. 10.200, daarnaast resteren ca. 6.800 banen en ca. 84,9 ha bedrijven)

Stadshavens	EKZ 4 - Meerstad woon-werklandschap	Oosterhamriktracé	Overige en overkoepelende opgaven
Ca. 3.400 woningen (Uitvoering afspraken grootschalig woningbouwgebied Stadshavens)	Ca. 8.000 – 10.000 woningen	Ca. 1.200 woningen	Woningvernieuwing en -verbetering in noordelijke stadswijken + warmtenet
xx banen p.m.	Ca. 42 ha bedrijven	xx banen p.m.	Healthy Aging Campus UMCG
Verzwaren en uitbreiden 110kV Groningen Hunze	xx banen p.m.	Oeververbinding van Starkenborgkanaal (multimodaal?) in samenhang met vaarweg Lemmer-Delfzijl en ophogen brug	Kardinge extra wonen
Oostelijke ontsluiting	Oostelijke ontsluiting/ invalswegen	Lemmer-Delfzijl en ophogen brug	Kardinge regionaal sportcentrum en ijsbaan: Vitaliteitscampus Groningen
Uitbreiding RWZI Garmerwolde	Rioolpersleiding aanleg	Verzwaren en uitbreiden 110kV Groningen Hunze	Eemspoort eo: ca. 8,4 ha bedrijven, xx banen
Uitvoering groenvisie Groningen	Ontwikkeling nieuw hoog- en middenspanningsstation Meerstad	Uitbreiding RWZI Garmerwolde	Ten Boer: ca. 2 ha bedrijven, xx banen
	Tennet hoogspanning infrastructuur	Uitvoering groenvisie Groningen	Uitvoering Groenvisie Groningen
	Verzwaren en uitbreiden 110kV Groningen Hunze		Wateropgave Hunzezone
	Uitbreiding RWZI Garmerwolde		
	Uitvoering groenvisie Groningen		

Deelgebied Groningen Westflank

(2022-2040: ca. 11.700 woningen waarvan resterend ca. 8.800 woningen, daarnaast resteren ca. 6.050 banen en ca. 77,4 ha bedrijven)

Suikerzijde	Reitdiepzone	De Nieuwe Held	Westpoort	Doorontwikkeling Zernike Campus	Overige en overkoepelende opgaven.
Ca. 5.000 woningen (Uitvoering afspraken grootschalig woningbouwgebied Suiker)	Ca. 2.300 woningen	Ca. 1.800 woningen	Ca. 54,2 ha bedrijven	Ca. 11,3 ha bedrijven	De Travertijn wonen en bedrijvigheid ca. 250 woningen
xx banen p.m.	xx banen p.m.	xx banen p.m.	xx banen p.m.	Verbinding richting Zuidhorn	Nesciopark ca. 0,6 ha bedrijvigheid
Station en ov-hub Suikerzijde	Westelijke Ringweg met gefaseerde maatregelen	Westelijke Ringweg met gefaseerde maatregelen	Rondweg Hoogkerk	Westelijke Ringweg met gefaseerde maatregelen	Uitbreiding UMCG/ RUG binnenstad Groningen, xx banen
Westelijke Ringweg met gefaseerde maatregelen			Verbinding richting Zuidhorn	Aanpak Station Noord	Upgrade (boven)regionaal sport-, congres- en ontmoetingscentrum
Rondweg Hoogkerk en ongelijkvloerse kruisingen			Westelijke Ringweg met gefaseerde maatregelen		Upgrade- en vernieuwing (boven)regionaal muziekcentrum
			Waterverbinding Hoogkerk- Onlanden		Overig ca. .. woningen
			Aansluiting bedrijventerrein op warmtenet		Aanlanding doorfietsroute(s) in de stad
					Woningvernieuwing en -verbetering in noordelijke stadswijken + warmtenet

Deelgebied Hoogezand/Sappemeer

(2022-2040: ca. 1.700 woningen waarvan resterend ca. 1.450 woningen, daarnaast resteren ca. 1.450 banen en ca. 17,2 + n.t.b. (20) ha bedrijven)

Hoogezand/Sappemeer e.o.
Ca. 1.700 woningen met o.a. Stadsentree ca. 300 woningen, Historisch Lint ca. 300 woningen, Vosholen III ca. 350 woningen en transformatie Steelcare locatie en verbindingzone Foxhol en gebiedsontwikkeling OV-hub rond station(s) (uitvoering Masterplan Regiocentra Hoogezand/Sappemeer).
Bereikbaarheid en leefbaarheid op orde brengen, o.a. door spooroversteekbaarheid te verbeteren en een randweg te onderzoeken.
Winschoterdiepzone benutten voor uit te plaatsen watergebonden bedrijvigheid (ntb, mogelijk 20 ha extra)
Sappemeer Oost (circa 25 ha bedrijventerrein inbreiding en circa 20 ha uitbreiding).
Verbinding tussen bedrijventerrein Sappemeer Oost en mogelijk XXL bedrijventerrein A7-N33
Zuidelijk gebied extensief wonen in relatie met het landschap
Snelle fietsverbindingen met stad Groningen via Waterhuizen en Harkstede.
Herstelplan Groene Ruimte uitvoeren.
Potentieel ASV-gebied afstemmen met woningbouwontwikkeling

Deelgebied Leek-Tolbert/Roden

(2022-2040: ca. 2700 woningen waarvan resterend ca. 2.100 woningen, daarnaast resteren ca. 1.350 banen en ca. 22,5 + n.t.b. ha bedrijven)

Leek-Tolbert eo inc. Leeksterveld en economische zone A7	Roden eo	Overige opgaven.
Ca. 2.200 woningen (uitvoering Masterplan Leek-Tolbert) en onderzoek woningbouwontwikkeling Tolbert	Ca. 500 woningen (inclusief omgeving)	Vrijtijdsboulevard Roden ca. 80 woningen
xxx banen	Gezondheidscluster Roden: Ca. 3 ha Haarveld en Wester Es, ook nodig voor herstructurering	Nietap ca. 80 woningen
Ca. 16,2 ha + ntb hoeveelheid ha	Studie naar kansen randweg in combinatie met Leek, lijkt oplossing voor doorstroming	
Studie naar bereikbaarheidsoplossingen (randweg, parallelweg A7) bij een schaalsprong		
Besluit over ruimte Lelylijn en 380kV is noodzakelijk om verder te kunnen met ontwikkeling en uitplaatsing bedrijven		
Woningbouwontwikkeling in samenhang met zoekgebied ASV		
Koppelstation Tennet		
Fietsoversteek A7 in de fietsverbinding Leek-Zuidhorn		
Mobiliteitsverkenning		

Deelgebied Landelijke Kernen Noord

(2022-2040: ca. 2.000 woningen waarvan resterend ca. 1.950, daarnaast resteren ca. 1.050 banen en ca. 1,2 ha bedrijven)

Landelijke kernen Noord
Oostergast Zuidhorn etc: 250 woningen Bedum: 200 woningen Winsum: 150 woningen Ten Boer eo: 150 woningen
Opwaarderen N355
Noord-Zuid OV- en fietsverbinding Westerkwartier
Onderzoek opgestart naar mobiliteitssysteem ten westen van de Westflank > evt. maatregelen aan N978 of N388
Uitbreiding bedrijventerrein Bedum
Ontwikkelen warmteplan
Locatieonderzoek naar risico's wateroverlast
Ontwikkeling nieuw hoog- en middenspanningsstation Meerstad
Nieuwe fietsroute Groningen-Eemshaven
Nieuwe fietsverbindingen tussen kernen Het Hogeland en Groningen
Verbetering N996 met een rondweg Onderdendam

Deelgebied Landelijke Kernen Zuid (dorpenroute)

(2022-2040: ca. 2.000 woningen waarvan resterend ca. 1.800 woningen, daarnaast resteren ca. 750 banen en ca. 1,2 ha bedrijven)

Landelijke kernen Zuid
Centrumplan Eelde (al vergevorderd) Centrumplan (Vries-Tynaarlo) Centrumplan Zuidlaren Vries-Tynaarlo: ca. 350 woningen Zuidlaren: ca. 450 woningen Norg: ca. 100 woningen Peize: ca. 100 woningen Eelde: ca. 250 woningen
Potentie voor extra HOV-halte A28
Q-Link Eelde en hub Groningen Airport Eelde zijn wezenlijk voor uitvoering Routekaart-OV Groningen en OV-systeem RGA
Doorfietsroute Groningen-Zuidlaren-Gieten
Lokale stikstofproblematiek irt natuur
OV bereikbaarheid zuidelijke dorpen incl. de werklocaties
Integrale benadering cluster Zuidlaren-Vries-Tynaarlo?
Waterwingebied beschermen

8.

Opmaat naar uitvoeringsafspraken

Op basis van alle uitgewerkte hoofd-, structuur- en integrale gebiedsopgaven, zoals beschreven in de vorige hoofdstukken, zijn onderstaande uitvoeringsafspraken geformuleerd. Dit zijn afspraken op hoofdlijnen (of thema's) waar Rijk en Regio gezamenlijk over in gesprek willen. De afspraken focussen zich nadrukkelijk op het regionale schaalniveau, en zullen richting het BO-MIRT in het najaar verder worden uitgewerkt en geconcretiseerd. Gezien de aard en impact van bovenregionale thema's en programma's (denk bijvoorbeeld aan de stikstofproblematiek of de Lelylijn) dienen afspraken hierover eerst op Rijksniveau te worden beslecht. Deze thema's worden daarom niet opgenomen in deze lijst met afspraken.

Concept-uitvoeringsafspraken op hoofdlijnen

Verdere uitvoering van de afspraken uit de Woondeal

Cofinanciering tussen Rijk en Regio in de publieke onrendabele top op grondexploitaties en dekking geven voor publieke investeringen in bovenplanse randvoorwaardelijke (systeem)opgaven voor mobiliteit, energie en groen. Aandachtspunt hierbij is het continueren, en het liefst vereenvoudigen, uitbreiden en bundelen (ontschotten), van de middelen die de publieke investeringen in wonen ondersteunen en de mogelijkheid tot intergemeentelijke- en interprovinciale bundeling van opgaven. Dit vraagt tevens om gezamenlijke monitoring van uitvoeringsafspraken en het bieden van maatwerkoplossingen. Op lange termijn wenselijk om nieuwe woningen te verdelen op een manier die past bij de uitkomsten van het woningbehoefte-onderzoek.

Pilotregio voor herstructurering en rijkswerkgelegenheid in de regio

Vanuit de provincies Drenthe en Groningen en de RGA wordt momenteel gewerkt aan de opzet van de Herstructureringsmaatschappij Drenthe-Groningen (HMDG). Dit betreft beide provincies en is dus breder dan de RGA. De HMDG heeft betrekking op een deel van de terreinen (niet alle terreinen kunnen als geheel worden geherstructureerd) en financiering is deels afkomstig uit NijBegun, en van provincies en het Rijk. Het fondskapitaal is bestemd voor investeringen in projecten, waarbij revolverend het uitgangspunt is, en de organisatie zelf. In RGA-verband willen we in samenwerking met het Rijk de mogelijkheden verkennen om van de regio een pilotregio te maken waar de HMDG kan starten. Daarnaast wordt momenteel vanuit het Rijk nagedacht over een grondinstrument voor strategische interventies. Ook hier kan de RGA een pilot in vormen. De positionering en segmentering van nieuwe arbeidsplaatsen in de regio is onderwerp van onderzoek. Blijvende inzet is nodig op het toevoegen van rijkswerkgelegenheid, waaronder Defensie, en daarnaast inzet op nieuwe defensiegerelateerde werkgelegenheid.

Doorzetten van de Integrale Aanpak Toekomstbestendige Bedrijventerreinen

De Integrale Aanpak Toekomstbestendige Bedrijventerreinen is een aanpak die zich richt op de ontwikkeling van bedrijventerreinen i.r.t. mobiliteit, klimaatadaptatie, circulaire economie en andere duurzaamheidsthema's. De provincies zijn trekker hierin en de RGA is nauw betrokken. De aanpak heeft betrekking op alle bedrijventerreinen en onderdeel van de aanpak zijn aanjagers voor het in gang zetten van de ontwikkelingen.

Randvoorwaarden majeure gebiedsontwikkelingen

Onderzoek naar de maatregelen voor de bereikbaarheid op de Oostflank van Groningen (waaronder in elk geval een tweede ontsluitingsweg Meerstad) en besluitvorming inzake de oeververbinding in het Oosterhamriktracé met de busbaanbrug Kardingse (mede in relatie tot de daar te bouwen woningen). Rijk en Regio blijven gezamenlijk zoeken naar mogelijkheden boven op de huidige afspraken binnen MIRT-Westflank om de bereikbaarheid aan de westkant te blijven garanderen, op een zo duurzaam mogelijke manier. Het op orde brengen van de bereikbaarheid van de middelgrote kernen is randvoorwaardelijk voor de ontwikkeling ervan. In Assen geldt hetzelfde voor het Stadskwartier (oversteekbaarheid infrastructuur en HS/MS station Marsdijk), Assen Westkant, en de doorontwikkeling van Kloosterveen waarvoor de bereikbaarheid moet worden verbeterd en een OV-hub moet worden gerealiseerd.

Waarborgen leefbaarheid landelijke en middelgrote kernen

Investeringen in woningbouw- en mobiliteitsprojecten zijn wenselijk om de leefbaarheid in landelijke en middelgrote kernen te waarborgen of verbeteren. Denk hierbij aan oplossingen voor de oversteekbaarheid van regionale (spoor)wegen, aanleg randwegen en/of (nieuwe) aansluitingen op het hoofdwegennet.

Uitvoering regionale schaa sprong mobiliteitsnetwerk

Uitvoering van de mobiliteit opgaven ten behoeve van de Woondealafspraken heeft hoge prioriteit. De ontsluiting van (nieuwe) woon- en/of werklocaties met fietsverbindingen, OV-Hubs en OV-route kaart, opwaarderen

provinciale N-wegen, mogelijke ingrepen in randwegen of parallelwegen en aansluiting van de dorpenweg zijn randvoorwaardelijk om de schaa sprong voor wonen en werken in de regio te maken. Het waarborgen van een goede doorstroming op de oost-westverbindingen in de RGA is van groot belang om alle kernen goed bereikbaar te houden. Dat moet in breder perspectief worden bekeken, in relatie tot grotere kernen buiten de RGA.

Samenwerking regio en personele capaciteit

De ambtelijke capaciteit om gebiedsontwikkelingen te starten en uit te voeren is een regionaal vraagstuk. Onderzoek naar en uitvoering van structurele oplossingen en (kennis)uitwisseling is randvoorwaardelijk om zowel de hoofd- als structuuropgaven te kunnen realiseren.

Capaciteitsuitbreiding elektriciteitsnetwerk

De provincies spelen een belangrijke rol in het versterken van het energienetwerk. In het vervolgtraject is het dan ook van belang om concrete uitvoeringsafspraken te formuleren in goed overleg met de provincies, die aansluiten op bestaande afspraken. Bevoegde partijen dienen uitvoerings- en investeringsafspraken te maken wat betreft de ontwikkeling en opwaardering van HS/MS stations, uitbreiding en verzwaren van het energienetwerk. Om tot een toekomstbestendig energienetwerk te komen is het daarnaast wenselijk om een regionale energieambitie te formuleren, zodat energieprojecten daarop kunnen worden afgestemd. Nieuwe experimenten en pilots kunnen hier een waardevolle bijdrage aan leveren.

Vestigingsbeleid maatschappelijke voorzieningen

Opgave om maatschappelijke voorzieningen in gelijke tred mee te laten groeien met het aantal woningen

en arbeidsplaatsen. Samenwerking tussen Rijk en Regio is gewenst bij de realisatie van (boven)regionale maatschappelijke voorzieningen. Onderdeel hiervan is de ambitie om meer Rijksbanen naar de regio te halen (spreidingsbeleid).

Toekomstbestendig water- en natuursysteem

De provincies spelen een belangrijke rol in het realiseren van een toekomstbestendig water- en natuursysteem. In het vervolgtraject is het dan ook van belang om concrete uitvoeringsafspraken te formuleren in goed overleg met de provincies, die aansluiten op bestaande afspraken. Samenwerking en uitvoeringsafspraken dienen te worden gemaakt om versneld het bestaande systeem en locaties t.b.v. drinkwaterwinning te optimaliseren en (eventueel) nieuwe locaties te ontwikkelen. Denk hierbij ook aan uitbreiding rioleringsnetwerk en RWZI's. Daarnaast is het wenselijk om gezamenlijke uitvoerings- en investeringsafspraken te maken om nieuwe waterbergingsgebieden te realiseren waar ruimte is voor natuurontwikkeling en recreatie. Zodoende kan het buitengebied ook een bijdrage leveren aan de groeiende vraag naar recreatieve voorzieningen en aan groen in en om de stad. Denk hierbij aan de Groninger diepen, wat een bijdrage kan leveren aan het versterken van waterrecreatie.

Een toekomstbestendig water- en natuursysteem moet in samenhang met het versterken van een klimaatadaptieve stad. Waterbergingsgebieden in het stedelijk gebied leveren hier een belangrijke bijdrage aan. Nader onderzoek moet worden gedaan naar welke ontwikkellocaties een grote bijdrage kunnen leveren aan een toekomstbestendig water- en natuursysteem, waarbij rekening wordt gehouden met het principe water en bodem sturend.

Principes voor fasering

Alle potentiële woningbouw- en werklocaties die in beeld zijn, leveren een bijdrage aan het realiseren van de hoofdopgaven. In dat licht zijn ze allemaal even belangrijk. Echter, niet alles kan overal of gelijktijdig. De volgende principes helpen om tot een gefaseerde aanpak te komen van de integrale gebiedsopgaven en zo bovenstaande uitvoeringsafspraken verder te concretiseren.

Randvoorwaardelijkheid

Welke maatregelen zijn randvoorwaardelijk om woningbouw of werklocaties in een deelgebied te realiseren? Ter illustratie: plan- en uitvoeringszekerheid van bereikbaarheidsmaatregelen moeten op orde zijn voordat er gebouwd kan worden.

Samenwerking

Welke maatregelen vragen om samenwerking tussen Rijk en Regio? Bijvoorbeeld ten aanzien van financiering of zeggenschap. Hebben Rijk en Regio elkaar nodig qua investering of qua zeggenschap? Ter illustratie: Een lokale ingreep in een hoofdvaarwegennetwerk heeft landelijke aanpak (RWS) en -middelen nodig.

Planstatus

Welke maatregelen horen bij de deelgebieden die als eerste van start gaan of al van start zijn en wanneer zijn deze dan nodig? De woningbouwplannen en gebieden voor banen zijn gepland in de tijd waardoor duidelijk is welke randvoorwaardelijke maatregelen wanneer moeten worden opgepakt.

Afhankelijkheid

Welke projecten zijn van elkaar afhankelijk en bepalen de volgorde van uitvoering? Ter illustratie: Het uitbreiden van bedrijfslocaties om bedrijven te verplaatsen is soms nodig voor het bouwen van woningen. Dat geldt soms ook voor aanpassingen in het wegennetwerk.

In de volgende versie van de Uitvoeringsagenda worden op basis van deze eerste set uitvoeringsafspraken en principes concrete uitvoerings- en investeringsafspraken gemaakt. Deze worden besproken in het BO MIRT 2025.

9.

Bijlage: eerste aanzet concrete uitvoeringsafspraken

Onderstaande lijst is een voorbeeld van een eerste aanzet van concrete uitvoeringsafspraken, uiteengezet in de tijd. Dit is opgesteld op basis van de eerste analyses en de resultaten van de atelierdagen. De genoemde afspraken moeten nog verder uitgewerkt en afgestemd worden tussen de diverse partijen. Afspraken die in deze versie genoemd staan, kunnen daardoor nog afvallen of gewijzigd worden.

Wonen

Belangrijke thema's

De uitvoering van de gewenste verstedelijking in de regio Groningen-Assen op het gebied van wonen heeft tot een planning van woonopgaven geleid in de regio. Voor deze woonopgave willen we de randvoorwaarden op orde brengen wat betreft mobiliteit, energie en groen (inclusief water en landschap). Voor deze opgaven hebben Rijk en regio elkaar nodig in de geschetste aanpak van integrale gebiedsopgaven. Soms gaat het om investeren daarin en soms door hoe de zeggenschap belegd is. Gebiedsontwikkeling voor woningbouw in het noorden leidt in veel gevallen tot een publieke onrendabele top grondexploitaties en een gebrek aan dekking voor publieke investeringen in de bovenplanse (systeem) opgaven.

Korte termijn: tot 2030:

- Uitvoering van de woondealafspraken heeft hoge prioriteit. Dit leidt mogelijk tot de volgende te maken afspraken (niet-limitatief):
- Cofinanciering Rijk en Regio in de onrendabele top op gebiedsontwikkeling door het continueren en liefst vereenvoudigen, uitbreiden en bundelen van de middelen welke de publieke investeringen in wonen

ondersteunen (WBI, WOKT, VHF, Realisatiestimulans etc)

- Gezamenlijke monitoring uitvoeringsplanning en randvoorwaardelijke knelpunten
- Maatwerkafspraken voor de grotere en knellende randvoorwaardelijke structuuropgaven
- aanvullen

Middellange termijn: 2030-2035:

Veelal een continuering van de projecten die met de woondeal al gestart zijn. Afspraken:

- aanvullen

Lange termijn: tot 2040

- aanvullen

Werken

Belangrijke thema's

De uitvoering van de gewenste verstedelijking in regio Groningen-Assen op het gebied van wonen heeft tot een planning van economische opgaven geleid in de regio. Voor deze woonopgave willen we de randvoorwaarden op orde brengen wat betreft mobiliteit, energie en groen (inclusief water en landschap). Voor deze opgaven hebben Rijk en regio elkaar nodig in de geschetste aanpak van integrale gebiedsopgaven. Soms gaat het om investeren daarin en soms door hoe de zeggenschap belegd is. Gebiedsontwikkeling voor woningbouw in het noorden leidt in veel gevallen tot een publieke onrendabele top grondexploitaties en een gebrek aan dekking voor publieke investeringen in de bovenplanse (systeem)opgaven.

Korte termijn: tot 2030

- Uitvoering van de economische effecten van de

woondealafspraken heeft hoge prioriteit. Dit leidt mogelijk tot de volgende te maken afspraken (niet-limitatief):

- Cofinanciering Rijk en Regio in de onrendabele top op gebiedsontwikkeling
- Confinanciering Rijk en regio bij realisatie (boven) regionale maatschappelijke voorzieningen zoals ijsbanen, congres- en beursvoorziening, cultuur- en muziekcentrum etc.
- Het implementeren van financiële instrumenten voor gebiedsontwikkeling voor werken en het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen (gezamenlijk grondbeleid en revolverende investeringen via de HMDG)
- Spreiding Rijksdiensten naar de regio
- Gezamenlijk beleid ontwikkelen voor de te stimuleren economische sectoren en spreiding daarvan in de regio (bedrijventerreinen, gemengd stedelijke ontwikkelingen en economische zones).
- Stimulering van recreatie in samenhang met de groen-blauwe systeemopgaven
- Gezamenlijke monitoring uitvoeringsplanning en randvoorwaardelijke knelpunten
- Maatwerkafspraken voor de grotere en knellende randvoorwaardelijke structuuropgaven
- aanvullen

Middellange termijn: 2030-2035

Veelal een continuering van de projecten die al gestart zijn. Afspraken:

- aanvullen

Lange termijn: tot 2040

- aanvullen

Mobiliteit

Korte termijn: tot 2030

Uitvoering van de mobiliteit opgaven ten behoeve van de Woondeal-afspraken heeft hoge prioriteit. De ontsluiting van wonen en werken met fietsverbindingen, OV-Hubs en OV-routekaart, en Hubs, mogelijke ingrepen in randwegen of parallelwegen en aansluiting van de dorpenweg zijn randvoorwaardelijk om de schaa sprong voor wonen en werken in de regio te maken. Dit leidt tot de volgende te maken afspraken (niet-limitatief):

- Het kabinet heeft € 2,5 miljard vrijgemaakt voor het ontsluiten van woningbouwlocaties en het aanleggen van infrastructuur voor mobiliteit. Bij de inzet van deze middelen zal onderscheid gemaakt worden tussen de aangewezen grootschalige NOVEX-woningbouwlocaties (bestaande en nieuwe) en korte termijn afspraken buiten deze grootschalige locaties (WoKT), aansluitend op respectievelijk de Gebiedsbudgetten en de Woningbouwimpuls van VRO. Hierbij is cofinanciering noodzakelijk. Mede op basis van het ontwikkelperspectief en uitvoeringsagenda werken regionale partijen waar nodig in overleg met het Rijk voorstellen voor een aanvraag voor deze middelen uit.
- Verder investeren in het fietsnetwerk.
- Investeren in mobiliteitshubs stads- en regionaal
- Gezamenlijke studie naar uitvoeringsplan voor ontsluiting en doorstroom van het randwegsysteem Hoogezand/Sappemeer in aansluiting op de A7 ter plaatse van afritten 40, 41 en 42 en in relatie tot de kruisingen met water en spoor.
- Gezamenlijke (ook interprovinciale) studie naar uitvoeringsplan en maatregelen ten behoeve van de

ontsluiting en doorstroom van het systeem Leek-Roden in aansluiting op de A7

- Duidelijkheid over Lelylijn + 380kV ten behoeve van de situatie in Leek
- Investeren in de oversteekbaarheid van grote infra in het centrum van Assen
- Aanpak bereikbaarheid Assen Westkant en verbeteren fietsverbindingen in Assen
- Studie naar oplossingen spooroversteekbaarheid Hoogezand/Sappemeer
- Continueren van gezamenlijke afspraken en investeringen in Station Suiker en de Ringweg West in Groningen (Ontwikkelagenda MIRT-onderzoek gebiedsgerichte ontsluiting Westflank Groningen)
- Onderzoek naar de maatregelen voor de bereikbaarheid op de Oostflank van Groningen richting Meerstad en besluitvorming inzake de oeververbinding in het Oosterhamriktracé (mede in relatie tot de daar te bouwen woningen).
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden voor duurzame bereikbaarheid van bedrijventerreinen.
- Onderzoek naar opwaardering n-wegen, die als belangrijke oost-westverbindingen en soms ook noord-zuidverbindingen fungeren, voor zowel auto- en fietsverkeer als ov.

Middellange termijn: 2030-2035

- Uitvoering van diverse maatregelen in de aansluitingen op het hoofdwegennetwerk en de daarmee verbonden lokale doorstroming bij kruisingen met spoor en water.
- Duidelijkheid over toekomstbestendigheid van het regionale wegennetwerk in relatie tot de doorstroom rondom diverse kernen.

Lange termijn: tot 2040

- Schaalsprong OV-netwerk.

Energie

Een fors knelpunt voor economie en woningbouw, dat geldt landelijk maar ook regionaal, is de huidige beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet. De urgentie is hoog. Het bestaande bedrijfsleven in onze regio kampt nu al met grote problemen; de vestiging van nieuwe bedrijvigheid is vaak onmogelijk. Dit gaat ten koste van veel potentiële werkgelegenheid. Ook projecten voor woningbouw lopen hierdoor forse vertraging op. Wij willen deze uitdaging oppakken. De RGA biedt zich binnen NOVEX aan als voorbeeldregio, als 'proeftuin' op het gebied van energie. Onze regio leent zich bij uitstek voor experimenten. Verstand van energie heeft deze regio als geen andere. De RGA vraagt om de regelruimte voor slimme oplossingen, met de financiële regelingen die erbij horen (bijvoorbeeld lokaal leveren en lokale netwerken). Daarnaast is er een aantal concrete projecten die urgent zijn bij het zo goed mogelijk aanpakken van de energieproblematiek en het realiseren van de hoofdopgaven. Voor de RGA is het van belang dat deze door onder andere de Provincies worden opgepakt:

Korte termijn: tot 2030

- Aanleg HS/MS station Meerstad is randvoorwaardelijk voor een groot deel van de woningbouwontwikkeling in Groningen.
- Versneld ontwikkelen/opwaarderen HS- en MS-stations Meerstad & Zeijerveen
- Energieinfrastructuur afstemmen met ruimtelijke ambities
 - Onderzoeken naar regionale energievraag, energetische ambities, energieinfrastructuur en -bronnen.
- Uitbreiding netwerkcapaciteit
 - Volgens investeringsplan Enexis (2024) worden 4 extra HS/MS-stations gebouwd in Groningen (Hunze, Bloemsingel, Bornholmstraat en Meerstad) en 1 extra station gerealiseerd in Assen in 2027/2028 ter ontlasting van Zeijerveen/Marsdijk.
 - Ontwikkelen nieuw Hoogspanningsstation Meerstad. Randvoorwaardelijk voor woningbouw Meerstad, maar bijvoorbeeld ook voor Bedum.
 - Opwaarderen hoogspanningsstation Viervelaten. Dit is nu al een bottleneck en opwaardering is noodzakelijk voor ontwikkelingen op de korte termijn. Daarnaast is het randvoorwaardelijk voor langetermijnontwikkelingen.
- Proeftuinen en pilots
 - Voor opslag, energiehub's en groepscontracten
- Energiebewust programmeren en ontwikkelen,
 - Alternatieve energiedragers meenemen in plannen

Middellange termijn: 2030-2040

- Uitbreiding netwerkcapaciteit voor congestie,
 - Ter ontlasting bestaande capaciteit van Vierlaten worden nieuwe stations gebouwd in Groningen West en Westerkwartier
- Alternatieve energiedragers (groen gas, waterstof en warmtenetten)
 - Realisatie van warmtenetten,
 - Beschikbaar stellen van groen gas en waterstof

Lange termijn: na 2040

- Alternatieve energiedragers (groen gas, waterstof en warmtenetten)
 - Realisatie en uitbreiding van warmtenetten
 - Beschikbaar stellen van groen gas en waterstof

Kwaliteit van de leefomgeving

De groeiambities brengen een aanvullende vraag aan drinkwater met zich mee. De drinkwatervoorziening komt in het geding. Er wordt gezocht naar Aanvullende Strategische Voorraden (ASV's) en daarnaast zijn aanpassingen aan RWZI's nodig, zowel uitbreiding als renovatie. Daar komt bij dat er leidingen moeten worden gelegd voor aanvoer van drinkwater en afvoer van vuilwater. Met name voor Groningen-Stad is dit een grote opgave. Voor alle grote bouwlocaties geldt dat het voorzien in drinkwater nog grote aanpassingen en investeringen in infrastructuur vraagt.

De RGA acht het van belang dat de volgende projecten door de bevoegde partijen worden opgepakt:

Korte termijn: tot 2030

- Ruimtereservering persleidingen Groningen-Meerstad; en aansluitend het realiseren van het rioolnetwerk en transport en vergroten capaciteit RWZI's in de regio.
- Onderzoek uitplaatsing RWZI Assen.
- Verbeteren waterkwaliteit Drentsche Aa i.v.m. drinkwaterproductie.
- Optimaliseren systeem en locaties drinkwaterwinning in relatie met de hoofdopgaven.
- Criteria opstellen voor klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen en als leidraad meegeven bij nieuwe gebiedsontwikkelingen.
- Investeren in nieuw groen en natuur i.r.t. woon- en werkontwikkelingen.
- Onderzoeken wat de beste plekken zijn voor verdere ontwikkeling, dit in het kader van waterveiligheid (zeespiegelstijging).

Middellange termijn: 2030-2035

- Concrete strategie ontwikkelen om zoetwaterbeschikbaarheid te garanderen en vast te houden in de regio
- Vergroten drinkwatervoorziening door nieuwe locatie(s) te ontwikkelen en bestaande locaties uit te breiden. Concretiseren ASV's.
- Waterkeringen opwaarderen

Lange termijn: tot 2040

- Starten grootschalige projecten 'bouwen op water'
- Onderzoeken of het PAWOZ in de toekomst van invloed is op de beschikbaarheid van zoetwater in de RGA

